

לקוטי שיחות
PROJECT
LIKKUTEI
SICHOS

פענוח הערות ומראי-מקומות לקוטי שיחות חלק כד כי תצא שיחה א

פרשתינו פרק כא פסוק כב וְכִי־יִהְיֶה בְּאִישׁ תִּטָּא מִשְׁפַּט־מָוֶת וְהוֹמָת וְתִלִּית אֹתוֹ עַל־עֵץ

אדם מוכרר למות מסיבת עץ שאכל ממנו אדם הראשון וגרם מיתה לעולם.

תיקוני זהר השמטות קמא: ועוד לא תלין נבלתו על העץ, עץ דהקא דא תלמיד חכם דאשפדל באורייתא דאיהי עץ החיים, הדא הוא דכתיב (משלי ג יח) עץ חיים היא למחזיקים בה, לא תלין בו נבלתו, דאיהי חובה דחב ביומא לא תלין עמיה בליקלה, דמדיד יתוב בתיובתא, כמא דאוקמוה מארי מתניתין אם ראיית תלמיד חכם שחטא ביום אל תהרהר אחריו בליקלה, דנדאי עשה תשובה,

של"ה פרשתינו שפ"ד ב. זהו כי יהיה באיש חטא משפט מות ותלית אותו על העץ והוא העץ שאכל ממנו אדם הראשון.

לקוטי שיחות חלק ז עמוד 167. עס פאדערט זיך נאך אבער ביאור: מצד דעם ענין קללת אלקים תלוי זלזולו של מלך הוא כו", האט, לכאורה, תורה אים געדארפט ניט לאזן תולה זיין אפילו אויף קליינע וויילע אויך אויף איין רגע טאָר מען דאָך ניט מזלזל זיין ח"ו אין דעם מלך? נאָר אין דעם איז פֿאַראַן אַן ענין פון יינה של תורה: אויפן פסוק ותלית אותו על עץ", טייטשט דער אריז"ל אז על עץ" מיינט אויפן (חטא פון) עץ הדעת. ועפ"ז יש לפרש גם בפשוטו של מקרא זה, ובהקדם: (א) ידוע 89, אז דער חטא הראשון, דער חטא עץ הדעת פון אדה"ר (וואָס ער איז כולל אלע בני אדם) איז דער מקור און גיט אן אפשריות עס זאָל בכלל קענען זיין אַ חטא. לאחר ווי ס'איז געוואָרן די אפשריות אויף מציאות

(1) פרשתינו פרק כא פסוק כב וְכִי־יִהְיֶה בְּאִישׁ תִּטָּא מִשְׁפַּט־מָוֶת וְהוֹמָת וְתִלִּית אֹתוֹ עַל־עֵץ:

(2) יערות דבש חלק ב דרשות בק"ק אה"ו דרשה ב. והנה האר"י ז"ל דרש בהספדו למהרמ"ק כי יהיה באיש חטא משפט מות פרוש שיחסר טעם משפט מות כי לא פעל רע ולמה ימות ותלית אותו על העץ מחמת עץ הדעת שגזר מיתה בשביל כך מת.

חיד"א נחל קדומים פרשתינו עה"פ. וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת ותלית אותו על עץ. דרש רבינו האר"י ז"ל על רבינו הרמ"ק ז"ל באשכבתיה וכי יהיה באיש חטא משפט מות לשון חסרון (שחסר משפט מות) שהוא צדיק גמור ולא נמצא שום חסרון לומר שנתחייב מיתה בעבור חטא זה כי לא נמצא בו חטא והומת ועם כל זה מת וזו היא שקשה. לז"א ותלית אותו על עץ ר"ל בעטיו של נחש שאכל אדם הראשון ע"כ אמרי קדוש:

דברים אחדים דרוש כ. וכתב שם בדף נ"ט ע"א שהאר"י ז"ל דרש בהספדו על הרמ"ק ז"ל, וכי יהיה באיש חטא משפט מות, שיחסר טעם משפט מות, כי לא פעל נע, ותלית אותו על העץ הדעת של אדה"ר, כלומר, בעטיו של נחש, ע"ש ובתקונין שם.

של"ה דרוש להפסד רט: וכי יהיה באיש חטא משפט מות ותלית אותו על עץ בתיקונים פי' ז הפסוק על מיתת צדיק זהו כי יהיה באיש אין איש אלא חשוב ואמר ותלית על עץ כלומר לא תחשוב שיהא בן מות רק מצד שכל

החטא, קען אויך אַרויסקומען בריבוי ירידות וכו', ווי רש"י זאגט הראשונה גוררת השני' כו", ביז אַז ס'קומט צו אַ חטא חמור, ביז צו חטא משפט מות" – ביז צו איסור סקילה (החמורה שבכל המיתות), ביז צו מגדף ר"ל. לויט דעם קען מען זאָגן (א רמז) אין דעם פסוק : (ב) וכי יהי באיש (וואָס באַווייזט אַף חשיבות - ווי רש"י איז מפרש אדון, גבור) חטא (סתם - קען מיינען מער ניט ווי שוגג. דערנאָך קומט נאָך האַרבער) משפט מות (סתם - ביז דאָס האַרבעסטע) והומת (בב"ד. ווי קען עס זיין באַ אַן איש" ? דער ענטפער איז : די מעגליכקייט דערצו און דער מקור וסיבה) ותלית אותו על עץ (הדעת). טז. דאָס איז אויך דער ביאור פון דעם וואָס עס דארף זיין דוקא ותלית אותו על עץ" נאָך דעם ווי והומת" דהטעם בפשטות הוא : האָט אפילו אז הרוגי ב"ד מתודין תהא מיתתי כפרה על כל עונותי, און די כפרה איז אַזוי גרויס אַז זי איז מכפר אַף כל עונותי ! - דאָרף מען אָבער דערצו האָבן * מיתה וקבורה ועיכול בשר (אָדער צער חיבוט הקבר) וואָס דאָמאָלט איז מתכפר במיתתו ובזיונו. אַזוי אויך קען מען מבאר זיין דעם חיוב פון ותלית אותו" דאית בי' בזיון", ווי ס'שטייט אויך דער טעם וואָס לאַ היו מתאבלין עליהן" ס'דארף זיין אַ בזיון נוסף, ובפרט באַ אַן עון חמור ביותר ווי הנסקלין כו'. עס דארף נאָך אָבער האָבן ביאור : קבורה ועיכול בשר זיינען (פרטים און) שייך צו מיתה (אל עפר תשוב) וואָס מיתתי כפרה" וואָס האָט מען אָבער מחייב גע' ווען דוקא דעם בזיון פון תלי' על עץ - די גמ' בריינגט דאָך דאָרט כמה אופני בזיון דגירור עצמות, מלין זיין בלי טעם, (גשמים) מזלפין על מטתו כו' ? וע"פ הנ"ל מובן : אין דעם חטא משפט מות" איז דאָך פאַראַן צוויי ענינים : דער כללות מציאות החטא. ווי ער קומט מצד מקורו חטא עה"ד; און ווי ער איז געוואָרן האַר - בער און האַרבער ביז אַז עס איז גע' קומען צו חטא משפט מות". און דערפאַר איז לאַחרי ווי והומת" וואָס דאָס איז מכפר אויף דעם חטא (ווי ער האָט יורד געווען ביז צום חומר פון) משפט מות", איז דער גמר הכפרה דוקא ווען מען איז מכפר (ווישט אָפּ) אויך זיין מקור, וואָס זיין מקור ותלית אותו" – איז דאָך על עץ" (הדעת) דערפאַר איז אויך דער בזיון הנוסף ותלית אותו על עץ" - כפשוטו. און דאָס האָט אויך אַ שייכות צו מיתתי כפרתי" - וואָרום חטא עץ הדעת איז דער שרש ומקור פון כללות ענין החטא און - פון כללות ענין המיתה.

ש"ך עה"פ יהיה באיש חטא משפט מות וגו'. יאמר אם יש צדיק וחטא ונתחייב על אותו חטא מיתה שהקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה, או שהיה חציו עוונות וחציו זכויות וחטא חטא קטן הכריע צד העוונות ונתחייב מיתה, כמו שאמר איוב (איוב י"ג, כ"ג) כמה לי עוונות וחטאות, פשעי וחטאתי הודיעני, יאמר אני יודע שיש לי כמה עוונות כי אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב אחר שהוא מורכב מחומר, ויש לו גם כן זכויות, אם כן החטא שהכריע צד העוונות הודיעני, ולזה אמר חטאתי שחטא אפילו שיהיה קטן מכריע לזה, אמר הודיעני כדי שאשוב ממנו ולא אאריך ביסורין, וכן אמרו ז"ל (שבת נ"ה.) אין מיתה בלא חטא ואין יסורין בלא עוון, תלו המיתה בחטא אפילו שהוא שוגג לפי שכשהוא מחצה על מחצה איזה חטא שיהיה מכריע אבל היסורין שהן יותר קשים ממיתה שהמיתה על כל פנים יש לו למות שכבר נגזר על אדם ועל זרעו שימותו, ולזה איזה חטא יספיק להכריע, אבל היסורין שהן קשים כמו שאמרו ז"ל (כתובות ל"ג:) אלמלא נגדוהו לחנניה מישאל ועזריה הוו פלחי לצלמא לזה תולה היסורין בעוון שהוא מזיד, לזה אמר כאן וכי יהיה באיש חטא משפט מות שנתחייב בו מיתה כמו שאמרתי לא יעלה על דעתך לומר מאחר שזה צדיק גמור באמת אלא בשביל שהוא מיוצאי חלציו של אדם הראשון שאכל מן העץ, ותתלה החרפה באדם שנאמר (תהלים כ"ב, ז') חרפת אדם ובזוי עם שהכל מחרפין ומבזין אותו, לומר שהוא גרם להם המיתה, זהו ותלית אותו על עץ לא תלין נבלתו.

(6 שבת נה:) אַרְבַּעָה מֵתוּ בְּעֶטְיוֹ שָׁל נָחֹשׁ, וְאֵלוּ הֵן: בְּנִימִין בֶּן יִעֲקֹב, וְעֶמְרָם אֲבִי מִשֶּׁה, וְיִשִּׁי אֲבִי דָּוִד, וְכָלֶאֱב בֶּן דָּוִד. וְכוּלְהוּ גְמָרָא, לְבַר מִיִּשִׁי אֲבִי דָּוִד דְּמִפְרִשׁ בֵּיהּ קָרָא, דְּכַתִּיב: "וְאֵת עֶמְשָׂא שֶׁם אֲבִשָׁלוֹם תַּחַת יוֹאֵב (שֶׁר) [עַל] הַצִּבָּא וְעֶמְשָׂא בֶן אִישׁ וְשִׁמּוֹ יִתְרָא הִיִּשְׂרָאֵלִי אֲשֶׁר בָּא אֶל אֲבִיגַיִל בַּת נָחֹשׁ אֲחֹת צְרוּיָה אִם יוֹאֵב". וְכִי בַת נָחֹשׁ הִנָּא? וְהִלָּא בַת יִשִּׁי הִנָּא, דְּכַתִּיב: "וְאֵתִימִיָּהּ צְרוּיָה וְאֲבִיגַיִל". אֶלָּא: בַּת מִי שְׁמַת בְּעֶטְיוֹ שָׁל נָחֹשׁ.

ב"ב יז. תְּנוּ רַבֵּנָא אַרְבַּעָה מֵתוּ בְּעֶטְיוֹ שָׁל נָחֹשׁ וְאֵלוּ הֵן: בְּנִימִין בֶּן יִעֲקֹב וְעֶמְרָם אֲבִי מִשֶּׁה וְיִשִּׁי אֲבִי דָּוִד וְכָלֶאֱב בֶּן דָּוִד וְכוּלְהוּ גְמָרָא לְבַר מִיִּשִׁי אֲבִי דָּוִד דְּמִפְרִשׁ בֵּיהּ [קָרָא] דְּכַתִּיב וְאֵת עֶמְשָׂא שֶׁם אֲבִשָׁלוֹם תַּחַת יוֹאֵב עַל הַצִּבָּא וְעֶמְשָׂא בֶן אִישׁ וְשִׁמּוֹ יִתְרָא הִיִּשְׂרָאֵלִי אֲשֶׁר בָּא אֶל אֲבִיגַיִל בַּת נָחֹשׁ אֲחֹת צְרוּיָה אִם יוֹאֵב וְכִי בַת נָחֹשׁ הִיא

והלא בת ישי היא דכתיב ואחיתיהם צרויה ואביגיל אלא
בת מי נשמת בעטיו של נחש:

(7) רש"י שבת שם ד"ה בעטיו של נחש - בעצתו של
נחש שהשיא לחוה ולא בחטא אחר שלא חטאו בעטיו
כמו עטא וטעם (דניאל ב):

רש"י לב"ב שם ד"ה בעטיו של נחש - בעצתו של
נחש כלומר לא היו ראויין למות אלא שנגזרה גזירת
מיתה על כל תולדותיו של אדם הראשון בעצתו של נחש
בעטיו תרגום של עצתו כדכתיב (דניאל ו) אתייעטו כל
וגו' וכן התיב עטא וטעם (שם ב)

רבינו גרשום ב"ב שם. בעטיו של נחש. בעצה שיעצה
לחוה ולא מפני חטא אדם עטיו לשון עצה כמו (דניאל ב)
עטא וטעם:

(10) קונטרס עץ החיים פרק י וז"ש ודא הוא חובא
קדמא דעלמא דחטא אדה"ר הי' שאחז בבחי' מל' לבד
ולא רצה בבחי' הת' שנקר' שמש הוי' והיינו שלא רצה
בבחי' הביטול דיחו"ע להיות כביטול זיו השמש בהשמש
כו' כ"א עמלו תחת השמש בבחי' מל' לבד ועי"ז נפל
בתוך הקל' וסט"א. וזהו שנתדבק בעה"ד, דעה"ד הוא
בחי' מל' דרגלי' יורדות להחיות הע"ש כו' וכשמתדבק
בבחי' עה"ד בלא בבחי' עה"ח ז"א. אז ה"ה מתדבק במותא
כי אז נעשה התגברות החיצונים כו', וז"ש בזהר דפ' ויחי
אתדבקת באילנא אחרא הא ודאי מותא הוא לקבלך
הה"ד רגלי' יורדות כו'. ועם היות שהוא לקבלך לבד כי
רק רגלי' יורדות מ"מ אומר על זה שבקת חיי ואתדבקת
במותא כי כאשר הוא בלחודוי ממילא מתגברים
החיצונים, כ"א צ"ל גם בבחי' עה"ח וכמ"ש המק"מ בשם
הרח"ו ז"ל שהי' צריך לאכול קודם מעה"ח או שיהיו
ביחד שיהי' יחוד עה"ח ועה"ד ואז גם בבחי' עה"ד לא
יהי' אחיזה לחיצונים אדרבה היא מבררת אותם כו',
ובבחי' המל' אז בבחי' אלקים חיים ומלך עולם דהיינו
שיש בזה עוד יתרון מצד הברורים וכמו שיהי' לעתיד
שהמלי תהי' בבחי' א"ח עט"ב מצד הברורים כו'

(11) בראשית פרק ג פסוק ז ותפקחנה עיני שניהם וידעו
פי עירפם הם ויתפכו עליה תאנה ויעשו להם חגלת:

רש"י שם עלה תאנה. הוא העץ שאכלו ממנו,

(12) דברים פרק ח פסוק ח יתנה אלתיך מביאך אל-
ארץ טובה..... ארץ חטה ושעלה וגפן ותאנה ורמון ארץ-
גית שמן ודבש.

ברכות מ. דתנא: אילן שאכל ממנו אדם הראשון, רבי
מאיר אומר: גפן הנה, שאין לה דבר שמביא יללה על
האדם אלא יין, שנאמר: "ונישת מן היין וישכר". רבי
נחמיה אומר: תאנה היתה, שבדבר שנתקלקלו בו נתקנו,
שנאמר: "ויתפכו עליה תאנה". רבי יהודה אומר: חטה
היתה, שאין התינוק יודע לקרות "אבא" ו"אמא" עד
שיטעום טעם דגן.

(13) ת"א בראשית פרק ב פסוק ט. ואצמח יי אלהים
מן ארעא כל אילן דמרגג למחזי וטב למיכל ואילן סיא
במציעות גינתא ואילן דאכליו פירוהי ספימין בין טב
לביש:

רמב"ן שם והיפה בעיני כי האדם היה עושה בטבעו מה
שראו לעשות כפי התולדת כאשר יעשו השמים וכל
צבאם פועלי אמת שפעולתם אמת ולא ישנו את תפקידם
ואין להם במעשיהם אהבה או שנאה ופרי האילן הזה
היה מוליד הרצון והחפץ שיבחרו אוכליו בדבר או
בהפכו לטוב או לרע ולכן נקרא "עץ הדעת טוב ורע" כי
ה"דעת" יאמר בלשוננו על הרצון כלשונם (פסחים ו)
לא שנו אלא שדעתו לחזור ושדעתו לפנותו ובלשון
הכתוב (תהלים קמד ג) מה אדם ותדעוהו תחפוץ ותרצה
בו וידעתיה בנשם (שמות לג יב) בחרתיך מכל האדם וכן
מאמר ברזילי האדע בין טוב לרע שאבד ממנו כח הרעיון
לא היה בוחר בדבר ולא קץ בו והיה אוכל מבלי שיטעם
ושומע מבלי שיתענג בשייר.

מורה נבוכים חלק א פרק ב התישב והסתכל כי אין
הדבר כמו שחשבתו בתחלת המחשבה אבל כמו שיתבאר
עם ההתבוננות לזה הדבר. וזה – כי השכל אשר השפיע
הבורא על האדם – והוא שלמותו האחרון – הוא אשר
הגיע ל'אדם' קודם מרותו; ובשבילו נאמר בו שהוא
'בצלם אלהים ובדמותו' ובגללו דבר אתו וצוה אותו כמו
שאמר ויצו יי אלהים וכו' – ולא תהיה הצוואה לבהמות
ולא למי שאין לו שכל. ובשכל יבדיל האדם בין האמת
והשקר; וזה היה נמצא בו על שלמותו ותמותו. אמנם
המגונה והנאה – הוא במפורסמות לא במושכלות; כי לא
יאמר; השמים כדוריים – נאה ולא הארץ שטוחה –
מגונה אבל יאמר אמת ושקר. וכן בלשוננו יאמר על
הקושט ועל הבטל – 'אמת ושקר' ועל הנאה והמגונה –

יטוב ורע'; ובשכל ידע האדם האמת מן השקר' וזה יהיה בענינים המושכלים כולם.

14) ש"ך על התורה במדבר פרק יט פסוק כג אם כן פירוש עץ מאכל הוא שהעץ בעצמו נאכל כמו שהיתה כוונת הבריאה שאמר תוצא הארץ עץ פרי שהעץ בעצמו הוא פרי מה תעשו בפרי, וערלתם ערלתו את פרי, לא תעשו כמו שעשתה אם העולם שנאמר (בראשית ג', ו') ותקח מפרי ולא המתינה שלוש שעות, כי בשעה תשיעית נצטוית נשאר מהיום שלוש שעות, וכנגדם נצטוינו כאן שלא לאכול מהפירות שלוש שנים.

לקוטי תורה ריש פרשת קדושים כי תבוא אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל כו'. ובשנה הרביעית כו'. וארז"ל ברבות קדושים פכ"ה מי יגלה עפר מעיניך אדה"ר כו' והרי בניך ממתינין לערלה שלש שנים כו' ע"ש. ומזה יש ראיה לפי הש"ך על התורה שפי' שמצוה זו היא תיקון לחטא עץ הדעת שנאמר בו ג"כ כי טוב העץ למאכל ואדה"ר נצטווה עליו בשעה ט' ובשעה יו"ד עבר ואלו המתין ג' שעות עד שבת היה כל פרי קדש הלולים. וכנגדם נצטוו בנטיעה שלש שנים יהיה לכם ערלים כו' ע"ש וזהו כוונת המדרש והרי בניך ממתינין כו' שבזה הם מתקנים חטא אדה"ר בעץ הדעת כו' והנה פי' ובשנה הרביעית יהיה כל פרי קדש הלולים לה' היינו שהם נאכלין לבעלים בירושלים ודבר זה הלולים לה' הוא שנושאו שם לשבח ולהלל לשמים.

אור התורה ויקרא קדושים עמוד קמג כי תבוא אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל כו' ובשנה הרביעית כו' וארז"ל ברבות קדושים פכ"ה מי יגלה עפר מעיניך אדה"ר כו' והרי בניך ממתינים לערלה שלש שנים כו' ע"ש, ומזה יש ראיה לפי הש"ך על התורה שפי' שמצוה זו היא תיקון לחטא עה"ד שנא' בו ג"כ כי טוב העץ למאכל ואדה"ר נצטווה עליו בשעה ט' ובשעה יו"ד עבר ואילו המתין ג' שעות עד שבת היה כל פרי קדוש הלולים וכנגדם נצטוו בנטיעה שלש שנים יהיה לכם ערלים כו' ע"ש וזהו כוונת המדרש והרי בניך ממתינים כו' שבזה הם מתקנים חטא אדה"ר בעה"ד כו', והנה פי' ובשנה הרביעית יהיה כל פרי קדוש הלולים לה' היינו שהם נאכלים לבעלים בירושלים ודבר זה הלולים לה' הוא שנושאו שם לשבח ולהלל לשמים, והנה כתי' ששם עלו שבטים כו' להודות לשם הוי' ויש להבין ענין ההודאה וההלל שאנו בעמוד ויובן בהקדים שיטה א'

שיטה כמו בהלו נרי על ראשי, וזהו ששם עלו שבטים כו' להודות לשם הוי' דקאי על מ"ש לעיל מיני' ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדיו שהוא בחי' ירושלים שלמעלה דהיינו ברוך ה' מן העולם ועד העולם להמשיך מעלמא דאתכסיא לעלמא דאתגליא וכמ"ש מזה בד"ה אלה פקודי המשכן משכן העדות כו' ועד"ז הו"ע יהיה כל פרי קדוש הלולים להוי' והנה בזח"ג ס"פ קדושים דפ"ז סע"א פי' שם ענין שלש שנים כו' שנה הרביעית דא כנס"י דאיהי קיימא רביעאה לכורסייא דהא כדן מזדווג בה קב"ה בכנס"י (ועמ"ש ע"פ יהודה אתה (חסר.....)

שם בראשית עמוד מו והנה מבואר במ"א ע"פ מקושש עצים שבשבת מתייחדים עה"ד ועה"ח פי' שאז עולי' הברור' הטוב לבד דעה"ד וכמ"ש בזה ר"פ תזריע דמ"ב ב' ע"פ גמלתו טוב. וזהו חטא אדה"ר שלא המתין בהזווג עד שבת. וע' מק"מ ויחי דרכ"א בשם הרח"ו שהחטא הי' שלא אכל מעה"ח קודם שאכל עה"ד. דלכאורה תמוה שהרי נאמ' סתם ומעה"ד טו"ר לא תאכל ממנו אלא דהפי' שאם הי' אוכלו בשבת שאז מאיר עה"ח אזי הי' שרי. ור"ל כי בשבת העה"ד נפרד מהרע כנ"ל כי בחול ק"ן מעורב טו"ר ובשבת נפרד הטוב וכו' וגם המל' הנק' עה"ד ע"ש התלבשות' בנוגה נפרדת מהתלבשו' זו ועולת באצי'. א"כ אזי העה"ד אינו כלל טוב ורע כ"א טוב לבד. וע"ז לא באה האזהרה כלל שלא נאמר רק ומעה"ד טוב ורע לא תאכל. לאפוקי בשבת שנפרד הטוב שבו מהרע ומתייחד עם עה"ח כנ"ל. ומכ"ז יובן בתוס' ביאור ענין ויניחיהו בג"ע לעבדה שזהו מצות שבת כנ"ל שאז עולי' העצי' הנ"ל בבחי' שממעל לעצים וכו' בחי' יובלא מנחה דשבת כו'.

16) בראשית פרק ג פסוק יז וילאָגם אָמֵר קִי־שִׁמְעָה לְקוֹל אִשְׁתּוֹ וַתֹּאכַל מִן־הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בְּעִבְדֶּיךָ בְּעֶצְבוֹן תֹּאכְלֶנָּה כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ:

17) תנחומא וישב ד ויוסף הורד מצר'מה. זֶה שְׁאָמַר הַפְּתוּב: לְכוּ תִזְוּ מִפְּעֻלוֹת אֱלֹהִים נִזְרָא עֲלֵיכֶם עַל כְּנִי אֲדָם (תהלים סו, ה). אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קֶרְתָּה, אֵף הַנִּזְרָאוֹת שְׁאֵתָהּ מֵבִיא עֲלֵינוּ, בְּעֲלִילָה אֶת מִבְּיָאָן. בֹּא וְרֹאֵה בְּשִׁפְרָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת הָעוֹלָם, מִיּוֹם הָרִאשׁוֹן בְּרָא מִלְאָךְ הַמֶּנֶת. מִנֵּין, אָמַר רַבִּי בְּרַכְיָה, מִשּׁוּם שְׁנֵאמַר: וַחֲשׂוֹךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם (בראשית א, ב), זֶה מִלְאָךְ הַמֶּנֶת

הַמְחֲשִׁיף פְּנִיָּהֶם שֶׁל בְּרִיּוֹת. וְאָדָם נִבְרָא בְּשֵׁשִׁי וְעָלִילָה נִתְּלָה בּוֹ שֶׁהוּא הִבִּיא אֶת הַמִּיתָה לְעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמָר: כִּי בַיּוֹם אֲכָלָה מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת (בראשית ב, יז). מִשָּׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה, לְמִי שֶׁמִּבְקֵשׁ לְגַרֵּשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, כְּשֶׁבִקֵּשׁ לִילֵךְ לְבֵיתוֹ כְּתֹב גֹּט, נִכְנָס לְבֵיתוֹ וְהִגִּט בְּיָדוֹ, מִבְקֵשׁ עָלִילָה לְתֵנוּ לָהּ. אָמַר לָהּ: מִזְגִּי לִי אֶת הַכּוֹס שֶׁאֲשַׁתָּה. מִזְגָּה לוֹ. כִּינּוֹן שֶׁנֶּטַל הַכּוֹס מִיָּדָהּ, אָמַר לָהּ: הֲרִי זֶה גִטָּה. אָמְרָה לוֹ: מַה פִּשְׁעִי. אָמַר לָהּ: צֵאִי מִבֵּיתִי שֶׁמִּזְגָּתָ לִי כּוֹס פֶּשֶׁשׁ. אָמְרָה לוֹ: כִּכָּר הָיִיתָ יוֹדֵעַ שֶׁאֲנִי עֲתִידָה לְמִזְגַּל לָךְ כּוֹס פֶּשֶׁשׁ, שֶׁכְּתִבְתָּ הִגֵּט וְהִבָּאתָ בְּיָדָךְ. אָף כֹּה, אָמַר אָדָם לְפָנֶי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, עַל שֶׁלֹּא בָרָאתָ עוֹלָמָךְ קֹדֶם שֶׁנִּי אֲלָפִים שָׁנָה, הָיִיתָ תוֹרָה אֲצִלָּה אֲמוֹן, שֶׁכֹּה כְּתִיב: וְאֶהְיֶה אֲצִלּוֹ אֲמוֹן וְאֶהְיֶה שֶׁעֲשׂוּעִים יוֹם יוֹם (משלי ח, ל), שֶׁנִּי אֲלָפִים שָׁנָה, וְכִתִּיב בָּהּ, זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֶהֱלֵל (במדבר יט, יד). אֲלוּלִי שֶׁהִתְקַנַּת מִנֵּת לְבְרִיּוֹת, הָיִיתָ כּוֹתֵב בָּהּ כֹּה. אֲלֹא כָּאתָ לְתוֹלוֹת בִּי אֶת הַעָלִילָה. הִנֵּי, נוֹרָא עָלִילָה עַל בְּנֵי אָדָם.

18) זֶהר חֶלֶק ג קנט. רַבִּי יְהוֹנָדָה הָנָה אָזִיל בְּאַרְחָא בְּהַדִּי רַבִּי אַבָּא, שָׁאֵל לֵיהּ, אָמַר מֶלֶךְ חַד בְּעֵינָא לְשָׁאֲלָא, כִּינּוֹן דְּיַדַּע קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא דְּזָמִין בְּרַ נֶשׁ לְמַחְטִי קַמִּיהּ, וְלִמְגֹזֵר עָלֶיהָ מִיתָה, אָמַר בְּרָא לֵיהּ. דִּקְהָ אֲוִרִיָּתָא הָנָה תְּרִי אֲלִפִּין שָׁנִין עַד לֹא אֵיבְרִי עֲלֵמָא. וְכִתִּיב בָּהּ בְּאוֹרִיָּתָא, (במדבר י"ט:י"ד) אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֶהֱלֵל. (במדבר כ"ז:ח) אִישׁ כִּי יָמוּת. וְיָמָת. וְיָחִי פְּלוּנִי וְיָמָת. מֵאִי קִבְעִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְבַר נֶשׁ בְּהָאִי עֲלֵמָא, דְּאִפִּילוּ אִי אֲשַׁתְּדֵּל בְּאוֹרִיָּתָא יִמָּא וְלִילֵיָא יָמוּת, וְאִי לֹא אֲשַׁתְּדֵּל בְּאוֹרִיָּתָא יָמוּת, כִּלְאֵי בְּחַד אֲרָחָא, בְּרַ פְּרִישׁוּתָא דִּקְהָא עֲלֵמָא, כְּמָה דְּאִתָּא אָמַר (קהלת ט"ב) כִּטּוֹב כַּחוּטָא.

20) תהלים סו ה לְכוּ וְרֵאוּ מִפְּעֻלוֹת אֱלֹהִים נוֹרָא עָלִילָה עַל־בְּנֵי אָדָם:

תורת חיים תולדות ז"ה ויתן לך פרק י. וְלַהֲבִין כֹּל הַנִּלְבָּט בַּתּוֹס' בִּיאור בַּעֲנִין הַצְחֹק דְּבַחִי יִצְחָק שַׁעֲלִי יֵאמְרוּ לַע"ל כִּי אַתָּה אֲבִינוּ כו' כִּי אֲבִרָהם לֹא יִדְעֻנוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יִכִּירוּנוּ כו' בְּאוֹפֶן אַחֵר וְיֵשׁ לַהֲקָדִים תַּחֲלָה תוֹס' בִּיאור בַּעֲנִין הַקְּנִיגָא שִׁיעֶשֶׂה ה' לַצְדִּיקִים לַע"ל עִם לִוִּיתֵן וְשׁוֹר הַבֵּר שִׁילַחְמוּ זֶה עִם זֶה וְשׁוֹר הַבֵּר יִנְגַּח לְלוִוִּיתֵן בְּקִרְנֵי כו' וְלוִוִּיתֵן יִשְׁחַטְנוּ בַּסִּנְפִּירֵי כו' וְהַקְּשָׁה הִלָּא כִּמְגַל קִצִּיר הוּא וּפְסוּל לִשְׁחוּט בּוֹ כו' כִּדְתַנּוּ בְּכָל שׁוֹחֲטִין כו' וְתִירֶץ וְתוֹרָה מֵאִתִּי תִצְאִי מֵאִתִּי תִתְחַדֵּשׁ

הַלֵּכָה וְיִהְיֶה מְגַל קִצִּיר כְּשֶׁר לִשְׁחוּט בּוֹ זֶה פֶּלֶא אֵךְ הִנֵּה תַּחֲלָה יֵשׁ לַהֲקָדִים בִּיאור עֲנִין קְנִיגָא זֶה מַה הִיא רִמּוּזָה וְלִמָּה זֶה דּוּקָא בְּלוִוִּיתֵן עִם שׁוֹר הַבֵּר כו' וּבִמְדַרְשׁ רַבֵּה לֹא הַזְכִּיר שׁוֹר הַבֵּר אֲלֹא בַּהֲמוֹת סַתֵּם שְׁנוֹתֶיךָ לְלוִוִּיתֵן בְּקִרְנֵי וְקוֹרְעוֹ וְלוִוִּיתֵן שׁוֹחֲטוֹ בַּסִּנְפִּירֵי כו' וְהִנֵּה עֵיקַר קְנִיגָא זֶה הֵינּוּ עֲנִין שְׁחֹק וְצַחֲקוֹ שִׁיעֶשֶׂה בְּרִמּוֹ עַל מַעֲשֵׂה הַצְדִּיקִים בַּעֲוֵה"ז עַל מַה שֶׁמִּקְיִימִין כָּל הַתּוֹ"מ בְּמוֹ"מ וְע"ס שְׁזָהוּ בְּכָלֵל עֲנִין לִוִּיתֵן וְשׁוֹר הַבֵּר כְּמִשְׁי"ת שֶׁמִּלְחָמָה שֶׁנִּצְחָה לִיצֵה"ר בְּסוֹ"מ וְגַבְרוּ כַּח הַטוֹב בְּמַעֲשֵׂה הַטוֹב בְּמ"ע לֹא הִיא מִכָּה עֲצָמָם כְּנ"ל שֶׁהִרִי אֲמָרוּ שִׁיבְרוּ שֶׁל אָדָם מִתְגַּבְּרַת עָלָיו בְּכָל יוֹם וְאַלְמֵלֶא הוּא עוֹזְרוֹ לֹא יִכּוֹל לוֹ כו' הִרִי הִיא בִּכְח הִיצֵה"ר לְהַחֲטִיא גַם הַצְדִּיקִים רַק בַּעֲזֵר ה' לַצְדִּיק יִכְבוֹשׁ אוֹתוֹ וְכִמוּ שֶׁאֲמָרוּ בְּכִמָּה עוֹבְדוֹת שֶׁנִּצְלוּ הַצְדִּיקִים מִן הָרַע כְּמ"ש רֵאָה נִתְּתִי לְפָנֶיךָ הַחַיִּים וְהַטוֹב הַמוֹתִי וְהָרַע וּבַחֲתָר בַּהֵיִים כו' הִרִי עֵיקַר הַכָּה הוּא נִיתֵן לְאָדָם מִצַּד עֲצָמוֹ דּוּקָא לְבַחֲרוֹר בְּטוֹב כו' וְכִמ"ש אִיזְהוּ גַבְרוּ הַכּוֹבֵשׁ אֶת יִצְרוֹ כו' וְהִרִי אֲמַר הַכֹּל בְּיָדִי שְׁמִים חוּץ מִירֵאָת שְׁמִים כו' שַׁע"ז הוֹסֵד יִסּוּד הַשֶּׁכֶר וְהַעוֹנֵשׁ שֶׁכֶר לַצְדִּיקִים שֶׁלֵּבָם בְּרִשְׁוֹתָם בַּהֲתַגְבֵּרָם עַל הָרַע לְבַעֲרוֹ וְעוֹנֵשׁ לְרִשְׁעִים שֶׁהוֹלְכִים אַחֲרֵי שְׁרִירוֹת לֵבָם הָרַע וְכִמוּ וִירָא כִּי רַבָּה רַעַת הָאָדָם כו' אֵךְ עַכ"ז גַּם זֶה הַכָּה וְעוֹז שִׁישׁ בַּצְדִּיקִים לְהַגְבִּיר הַטוֹב עַל הָרַע מֵאֵת ה' בֹּא לְעוֹזֵר לוֹ בְּזֶה וְכֵן לְהִיפּוֹךְ לְרִשְׁעִים יִמְנַע הַעוֹזֵר וְיִנְתֵּן רִשׁוֹת לְהַקְלִיפּוֹת לְהַבִּיאֻ לְיָדִי חֲטָא לְהַגְבִּיר הָרַע שָׁבוּ יוֹתֵר עַל הַטוֹב כְּעֲנִין שֶׁאֲמַר הַבֹּא לְטַהֵר הַרְבֵּה מִסִּיעֵין אוֹתוֹ מִלְמַעְלָה וְכֵן אֲמַר מִקְדֵּשׁ אָדָם א"ע מִלְמַטְהָר מַעַט מִקְדָּשִׁין אוֹתוֹ מִלְמַעְלָה הַרְבֵּה וְלְהִיפּוֹךְ הַבֹּא לְטַמֵּא פּוֹתֵהֵינן לוֹ שְׁעֵרֵי טוֹמָאָה כו' שְׁנֵא' אִם לְלַצִּים הוּא יִלְיָצִי כו' וְכֵן אֲמַר אָדָם מִטְמֵא א"ע מַעַט מִשְׁמַאֲנִין אוֹתוֹ הַרְבֵּה וְכֵן מ"ש מַה' מִצְעָדִי גַבְרוּ כּוֹנְנֻנוּ בְּדֶרֶךְ שֶׁאֲדָם רּוֹצֵה לִילֵךְ ' מוֹלִיכִין אוֹתוֹ כו' אֵךְ בְּאַמַּת מִמַּאמְרִים אֲלוֹ אֵין רֵאִי דְמ"ש הַבֹּא לְטַהֵר אוֹ לְטַמֵּא אוֹ מ"ש בְּדֶרֶךְ שֶׁאֲדָם רּוֹצֵה לִילֵךְ כו' הִרִי כִבֵּר בֹּא לְטַהֵר וּבּוֹחֵר בְּטוֹב שְׁזָהוּ עֵיקַר נִקּוּדַת הַבְּחִירָה בְּרִצּוֹן שֶׁבִּלְבָב בַּתְּהִלָּה לְבַחֲרוֹר בְּטוֹב אוֹ בְּרַע וּלְפִי שְׁבוּהֵן לְבוֹת הִר' יַעֲזוֹר לְבַחֲרוֹר בְּטוֹב כְּמוֹ לֹא יִמְנַע ה' טוֹב לְהוֹלְכִים בְּתַמִּים כו' וְלְהִיפּוֹךְ לְבַחֲרוֹר בְּנִקּוּדַת לְבוֹ לְטַמֵּא בְּרַע פּוֹתֵחִין לוֹ שְׁעֵרֵי טוֹמָאָה שַׁע"ז עוֹזְרִין לוֹ לִימְשֹׁךְ בְּרַע יוֹתֵר כו' וְכַעֲנִין מִצְוֵה גּוֹרֵרַת מִצְוֵה וְעַבִּירָה גּוֹרֵרַת עַבִּירָה כו' כְּמ"ש מִקְדֵּשׁ א"ע מַעַט בְּפוֹ"מ אוֹ מִטְמֵא א"ע מַעַט כו' וְא"ב גַּם מ"ש אֲלֵמֵלֶא ה' עוֹזְרוֹ לֹא יִכּוֹל לוֹ זֶהוּ ג"כ כְּשֶׁנִּקּוּדַת לְבוֹ נוֹטָה לְבַחֲרוֹר בְּטוֹב וְלִמְאֻס בְּרַע וּמִתְגַּבֵּר עַל הָרַע רַק שְׁאִינוּ יִכּוֹל לוֹ בְּלֹתִי

עזר ה' ועכ"ז נקרא גבור הכובש את יצרו כו' אבל בלי בחירה כלל בתחלה רק שיעזרו בכח העליון האלקי שיבחרו בטוב או להיפוך א"כ בטלה עיקר ענין הבחירה שאמר ובחרת בהיים כו' דמשמע שזהו כמו ברשות האדם בכחו מצד עצמו לבד ואם הכל מעזר העליון יבא לאדם טו"ר לפי"ז לכאורה יבוטל ענין השכר והעונש לצדיק ורשע שזהו יסוד כל התורה כו' והנה במדרש אמר ע"פ נורא עלילה על בני אד שעושה עלילות על בני אדם שבעלילה בא לפעמים גובר הרע דיצה"ר על האדם ויחטא אף שלא היה בחירה בלבו לזה בתחלה כלל כמו שהיה בדוד המלך ע"ה שהיה בו רוח"ק בתמידות ולא היה ראוי כלל לאותו מעשה דבת שבע רק מלמעלה הסיתו עליו היצה"ר להביאו לחטא זה כמ"ש ראוייה היתה בת שבע לדוד כו' להביאו לחטא זה כמ"ש ראוייה היתה בת שבע לדוד כו' ואמר למען תצדק כו' ואלמדה פושעים דרכיך בו' וכן להיפוך לפעמים יגבור כח הטוב דיצה"ט על הרשע ויתעורר בתשובה שלימה ויהי' צדיק כתשובה דמנשה כו' והיינו ע"י תחבולות שונות כמו להביא יסורין ממרקינן לשבור לבב הרשע ולהכניעו ולהיפוך להגביה לבב הצדיק בתענוגי העוה"ז ובגדולה יתירה להפילו ברע כמו וישמן ויבעטי כו' וכמו שהוא מסיבת מתהפך בתהבולותיו כו' שהן תחבולות שונות ונסיגות וצירופים שלא יכול לעמוד בהן ויחטא כו' וכן יש כה"ג גם בלא תחבולות ועלילות רק מלמעלה מדיהין אותו ומתעים אותו מדרך הטוב לדרך הרע כמ"ש למה תתענו ה' מדרכיך תקשיה לבנו מיראתך ואמר במדרש רבה פ' וישב כשרציתי כו' עיין לעיל וכן אמר אליהו ואתה הסיבות את לבם אחורנית' וכה"ג שנק' שמאל דוהה וכמ"ש ואשר הרעות שבראת ליצה"ר וכמ"ש בגמ' דברכות דף לב' ולהיפוך ימין מקרבת שמעוררים לב האדם מלמעלה שילך בדרך הטוב אע"פ שלא הכין לבו בכח הבחירה מצד עצמו כלל כו' וזהו פלא גדול לכאורה דהלא יסוד כל התו"מ ניתן רק על כח הבחירה שביד האדם שמצד עצמו דוקא כמו אם בחוקותי תלכו והיה אם שמוע כו' השמרו לכם פן יפתה לבבכם כו' וכן והתברך בלבבו לאמר בשרירות לבי אלך כו' שע"ז יסוד השכר בג"ע ועונש בגיהנם כמ"ש ר' יוחנן בן זכאי איני יודע באיזה דרך מוליכין אותי כו' ואע"פ שיצה"ר מתגבר על האדם זהו עיקר העבודה ללחום נגד היצה"ר בגבורה גדולה להתגבר עליו כמאמר איזהו גבור כו' וכמשל הזונה עם בן המלך שמפתה אותו וכאשר לא

ישמע אליה גם היא תעזור אותו למנוע מן הרע כו' ויש שמונעים אותו מלמעלה שלא יפול בחטא אם בתום לבו עשה ולא ידע כי רע הוא כו' כמו שאמר באבימלך גם אנכי ידעתי כי בתם לבבך עשית זאת ואהשוך גם אנכי מחטא לי כו' ע"כ לא נתתיך לנגוע אליה וכה"ג אך הענין הוא דשניהם אמת דהבחירה ניתן לאדם דוקא וכמאמר הכל בידי שמים חוץ מ"ש והרי אמר דצדיק ורשע לא קאמר דגם שגזור ואומר יהא חכם או טפש עשיר או עני גבור או חלש אבל שיהיה צדיק או רשע לא קאמר לפי שאין זה בידי שמים רק ביד האדם דוקא כנ"ל וע"כ יש שכר ועונש לצדיק ורשע כפי מעשיהם דוקא וגם זה אמת דנורא עלילה כו' שעוזרים מלמעלה לטו"ר כנ"ל

(21) בראשית שם פסוק ט. וַיִּקְרָא יְהוָה אֱלֹהִים אֶל-הָאָדָם וַיֹּאמֶר לֹא אַתָּה

בראשית שם פסוק ו. וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמַאֲכָל וְכִי תֹאֲנֶה-הִיא לְעֵינַיִם וַתִּחַמֵּד הָעֵץ לְהַשְׁכִּיל וַתִּקַּח מִפְרִיָּהּ וַתֹּאכַל וַתִּתֵּן גַּם-לְאִישָׁהּ עִמָּה וַיֹּאכַל:

(22) הנהגות כ"ק אדמו"ר נ"ע לסיפור עם דא"ח דף שיט סוף עמוד ד קבלת שבת : כי במ"ח מס' ליל יו"ט פ"א מ"ב ואם הוא שבת ויו"ט יאמר בפזמון לכה דודי גם בשמחה במקום אמרו גם ברנה עכ"ל, ונמצא דאצ"ל שניהם רק גם בשמחה לבד. בכתבי כ"ק אדמו"ר האמצעי צוקללה"ה בד"ה לכה דודי כ' וז"ל נוסח קבלת שבת (שייסדו הר"ש אלקבץ ע"פ קבלת הרמ"ק ז"ל ואין הפרש בינו לקבלת האריז"ל אלא שזהו בסוד נקודות לבד דהיינו רק י"ס ולא שתחלק הנקודה לי"ס כמו כתר שבחכמה וחסד שבחכמה כו' שאז נקרא' ספי' וכשכלול' מבי"ע נק' פרצוף כו' שזהו עיקר קבלת האריז"ל אבל בכלל מאתים מנה דממילא יש בו כוונת האריז"ל וד"ל) הוא ע"פ סדר פסוקי שה"ש כו' עכ"ל.

שיחות קודש תשמ"א חלק ב ש"פ שמיני סעיף מח און אויך ווי מרעדט אמאל אז דער רמ"ק רעדט אין נקודות און דער אריז"ל רעדט איך ספירות און פרצופים איז דא אויך אין עבודת האדם בכל יום בתחלת היום איז עבודת האדם אין נקודות און במשך היום באשטייט זיין עבודה אין מאכן פון די נקודות ספירות און פרצופים שלמים.

(23) חדא"ג להמהר"ל ב"ב שם. ואחר כך אמר ד' מתו בעטיו של נחש כלומר שלא הגיעה להם המיתה מצד

עצמו כי מצדו לא מת רק מצד העולם הכללי נגזר עליו המיתה בשביל חטא עצת הנדהר ומצד פרטית עצמו לא הגיע לו המיתה ודבר זה למטה מן הכמשוגים ובודאי היה זה מדריגה יותר מדריגה מן הבל אלו היה הובר נמצא בפעל והיה נשאר להם החיים אבל מה שאמר שמתו בעטיו של נחש סוף סוף מתו אלא שלא מתו מהמת עצמם ולפיכך המדריגה הזאת למטה מן המדריגות הראשונים.

24) לקוטי תורה סוף פרשת משפטים הוא ענין מארז"ל ד' מתו בעטיו של נחש שאע"פ שהם צדיקים גמורים מ"מ נשאר בהם עדיין איזה שמץ מזוהמת הנחש שלא יכלו להסירו מכל וכל. והוא עיקר נקודת קליפת גסות הרוח שנעשה בטבע האדם בחטאו מעץ הדעת טוב ורע דהיינו שרואה א"ע ומכיר חסרונו או יודע שזה טוב לו. כמ"ש ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וגו' וזהו שרש הזוהמא ומקור לכל התאוות והעבירות כי בוחר בזה לטובתו או לרעתו. משא"כ קודם החטא היו ערומים כדכתיב מי הגיד לך כו' כי לא היו מרגישים שום הרגש חסרונם או טובה לעצמו רק שהיו משיגים גלוי אלהותו ית' וד"ל:

תורת חיים שם ד"ה לא תהי פרק כא. ובאמת י"ל וכי בשביל ההרגשה זו בטור יהי' [נק'] מקור כל רע דז' מדות הרעות הנ"ל. אך הענין הוא דמבחי' הרגשה זאת באה לבחי' קליפת נוגה] דגסות הרוח שהיא קליפה דעמלק ממש כו', שהרי [אמר] המן מן התורה] מניין שנאי המן העץ [אשר] כו', הרי קליפה דהמן [בגסות [נ]חוצפא יתירה שלמעלה מז' מדות הרעות דק"ב שנאי בו ראשית גוים עמלק כו' היינו במה שחטא לאכול מעה"ד שזהו רק מה שהרגיש בעצמו שהוא ערום שהוא הרגש החסרון בעצמו וכמו"כ בהרגש המעלה הטובה בעצמו ביותר. וז"ש [מי הגיד לך כו'] המן העץ [כו'] שעה"ד זה הוא הנותן כח ההרגש [בטור] שהוא בא בבחי' הגסות שנק' גסות הרוח, כמו שאנו רואים בכל אדם שיש בטבעו גסות והתנשאות הלב ומוח שהוא הוא העושה דבר מה בין במו"מ שדעתו ולבו גסה לאמר כחו כו', ובלתי זה לא יוכל לעשות דבר וכן בלימוד בחכמה אם לא הגסות וישות שהוא כח ההרגש] במעלות עצמו לא יתחכם כ"כ כו' וכה"ג. וע"כ גם ת"ח יש בו שמיני' שבשמינית גסות שהוא בחי' גס וס"ג שבשבה"כ שבחטא עה"ד כמ"ש במ"א, ואפי' תינוק קטן בלימודו אם לא ינשאו אותו לא ישכיל כ"כ, וזה נראה בעליל גם דקות השכל והסברא והטבע ביותר שיתפתחו - בשכלם ומדות

שלהם בגסות כו', וגם בבחי' יראי ועובדי ה' באמת וגם בצ"ג מן ההכרח שיש בהן מעט מן בחי' הגסות והישות [מ]פרי טוב מעשיהם ועבודתם כו', ואע"פ שיכול להיות שמופשטים בתכלית [מכל העכרורית רע דז' מדות ומכל תאוות חומריות וענוה שלהן גדולה ביותר מפני שהכניע לגסות הגוף בתכלית] והם בתכלית בחי' הביטול דמ"ה שהי' בחי' אין בעצם כידוע, ועכ"ז [מצד] שרש אחיזתם בעה"ד טו"ר מחטא אדה"ר בהכרח שיש בהם מבחי' ההרגשה גדול בעצם בטו"ר, כמו ההרגש להכיר חסרונו עד שיצטרך לו מאד מזה, וכ"ש הרגשת הטוב והמעלה שבולט בעצמו ביותר בישות גדולה, וגם שיוגדל אור הביטול באין ומ"ה האלקי בנפשו עד שלא ירגיש כ"כ בעצמו הטוב כו', מ"מ נשאר החושי/דגסות וישות דנחה"ק שנעשה ע"י שטעם מעה"ד כו' שהוא המקור דז' מדות דרע שמזה יבא ממילא כל רע וטומאה בתאו' עד שיחטיא לאדם בעבירות חומריו רק שבצ"ג לא ישלוט יצה"ר שהוא הנחה"ק כי הכניע אותו בתכלית אבל רושם שלו [שנעשה בחטא עה"ד והיינו מ"ש דבא נחש על חוה והטיל בה זוהמא כו' שמזה נסתעף המות בבנ"א כידוע וזהו הנשאר גם בצ"ג שבאים לכלל מות עכ"פ. וראי' לזה ממ"ש ד' מתו בעטיו של נחש כו' ורמז בזה שד' צ"ג אלה [היו] מופשטי' בתכלית מכל ז' מדות דק"ב ולא היו ראויים למות [כלל] רק מצד עטיו של נחש להאשה [לאכול] מעה"ד לבד [כו' שמ"מ נשאר בהם איזה שמץ רושם בעלמא מבחי' זוהמא של נחה"ק שהטיל בחוה כו' שלא הוסר] [מכל וכל עדיין וע"כ מתו ולא מצד חומריות גופם כו' [וכמ"ש ישראל שעמדו בהר סיני פסקה זוהמתן כו'] וד"ל.

זוהר הרקיע עמוד סט . והנה זה הדבר מצינו באותן שמתו בעטיו של נחש והענייני בודאי (דף ע' ל') שאין לומר שלא חטאו כלל אפילו חטא. אחד כנודע אם כן לא היה היצר הרע נאחז בהם כלל ומאין בא להם המיתה ולא היה להם למות כלל כנודע כי אין המיתה וההפסד אם לא בגוף הנמשך מצד היצה"ר אך ודאי שחטא הראשון חטאו ועליהם אמר שלמה המלך עליו השלום כי אין צדיק בארץ וגו'. ואמנם חטא כזה היה מחמת זוהמת אדם הראשון בעטיו של נחש כמביאר לעיל והם הם אבריו של אדם. ובהכרח יש להם אחיזה קצת זוהמא וצריכה גם להם להיותם בעלי בחירה שישלוט היצר הרע עליהם פעם אחר ואח"כ לא חטאו עוד כלל ועיקר, ויש ראייה לזה ממה שאמרו רז"ל על פסוק הן בעון

חוללתי וגו' שאמר כלום נתכוון ישי אבי להעמידני וכו', הנה הורה לנו בזה כי כבר נמצא אתו איזה חטא גם מצינו לרז"ל כי ישי רצה לשכוב עם שפחתו ונזדמנה לו אשתו ומשם יצא דוד המלך עליו השלום הרי כי כבר בהכרח אין צדיק בארץ והרי ישי היה מהמתים בעטיו של נחש ובענין עמרם ולוי ב' בראשית מצינו איזה ענין והוא כי הלא בעמרם מצינו שלקח דודתו ואין ספק כי הוא פגם בנפש כי יעקב נחשב לו חטא שני אחיות כנודע, וכן מצינו ללוי מכירת יוסר ונודע כי חטא גדול היה כי הלא הוצרכו להתגלגל בעשרה הרוגי מלוכה כנודע והם הודו בפיהם ואמרו אנא שא נא לפשע עבדי וגו', אמנם במה שביארנו יתיישב הכל ואם נראה מאמריי חלוקים אצל מבעים הם מבוארים ומיושרים למוצאי דעת ובינה כי כולם הם דברי אלהים חיים. ואמנם אחיות היצר הרע בנפש בחטא : הראשון כנ"ל כי הלא ונפש הוא מעשי עולם האופנים אשר שם דבק סמא"ל וישס הם רקיעים דמסאבותא כנודע וכמו שהיה שליטה לסטרא אחרא למעלה בעולם העשיה כן יש לו לנפש הנמשכים משם וסור גדול הזה נתבאר בפרשת תרומה בענין אדם דעשיה דאתפתה בתר הנחש והנה אין להאריך בדרוש הזה כי בו יתבאר חטא האדם ואיך יתפתה אחר היצר הרע בהיותו בגן עדן משולל מהיצר הרע וזהו חקירה גדולה וכבר כתבנו שאין רצונינו להאריך בביאור הדרוש הזה :

אהבת איתן לעין יעקב שבת שם כתבו התוספת והא כתיב כי אדם אין צדק בארץ וכו' ברוב מיני אדם קאמר והוא דוחק ויש לישב בטוב ע"פ דברי האריז"ל שכתב בפירוש הסבא פרשת משפטים שכוונת המתים בעטיו של נחש דאין לאמר שלא חטא כלל אפילו טחא אחד דאם כן לא היה ביצר הרע בהם כלל כי אין מיתה וההפסד אלא בגוף הנמשך מצד היצר הרע אך ודאי שחטא אחד חטאו ואמנם זה היה מחמת זוהמת אדם הרישון בעטיו של נחש וגם צריכים שישלוט עליהם היצר הרע פעם אחת כדי שיהי בעל י בחירה ואח"כ לא חטאו עוד ונסתלקא בזה קושיעת התוספת וכן א"ש הא דאי בברכות ולוקח נפשות במשפט דאף המתים בעטיו של נחש יש להם עכ"פ איזה חטא שעל ידו מתו במשפט

יערות דבש שם דרשה ט בסופה וזו היא פננתם באמרם על צדיקים שמתו בעטיו של נחש, אין הפננה שלא חטאו קלל, רק מגזרת מיתה על אדם הראשון, דלמאן דאמר אין מיתה בלא חטא מאי איכא למימר, וגם מקרא מלא

אין צדיק בארץ וכו'. אבל הרצון כי מה שחטאו לא הנה בעבור רע מזג גופם ורע סדר ענינם, רק הוא כי הנחש פרוץ בעקבי התולדות מיום אדם. וכן במתן תורה הנה הנחש סר לולי שחטאו בעגל, דכתיב וימירו כבודם בתבנית שור אוכל עשב, והוא כהנ"ל, כי השור אוכל עשב להעלות הניצוצות מן ירקות לגדר חיים, ומה שמן טוב נמצא בו שכל רוחני שלו, הוא מלקיטת רוחני ירקות שדה. והם השוטים עבדו לו לקבל ממנו רוחני ושפעת אלהים, באשר קבלו מטרם ממשה, דכתיב ואצלתי מן הרוח, וזו היתה פננת מעשיהם, כנודע בספרי מפרשים, וכאשר כבר הארכנו בזה במקום אחר. וגם לא הנח בזה, אלא שעל ידי מרגלים גרמו להצית אש בציון, וכמו שדרשו אתם בוכים בכיה של חנם וכו', ומזה גרמו להבעיר אש במקדש ה', אשר שם נחלש פת הנחש בעבודת הקרבנות וכדומה, והסירו כל סיגים ובדילים מישראל, עד שאמרו הן בירושלים לן בלא חטא. ועל כלם היתה סבת מכירת יוסר, אשר זה היה מעורר חטא קדמון ונתחלק לסטרא אחרא לשלוט. וזהו אמרם ד' אבות נזיקין יש, שהם גורמים לצדיק גמור לחטא, והם שור, שהוא עגל, כדכתיב וימירו כבודם בתבנית שור. והבור, ענין יוסר שהשליכו לבור. והבער, הוא מרגלים שהציתו אש בלשון הרע שלהם, כי הם המבעירים הבערה וגרמו שרפת בית המקדש. ומבשה, זה אדם, חטא אדם הראשון, או זה שו, כי אכילת עץ הדעת גורמת הכל. ולכך אמר, לא ראי זה כראי זה, כי יש לכל עון בחינה אחרת. ואמר על כלם שיש בהם רוח חיים. מה שאין כן הבער, והוא כמאמר המשנה דעל עצים ואבנים לבד דברו המרגלים, וזהו שאין בו רוח חיים והמה הגורמים לאדם לחטא.

(25 שבת קמו. תני רב יוסף: אלו תלמידי חכמים שכתב, שעושין ציצין ופרחים לתורה. מפני מה גוים מזוהמין? — שלא עמדו על הר סיני. שפשעה שבה נחש על חנה הטיל בה זיהומא, ישראל שעמדו על הר סיני — פסקה וזהמתו, גוים שלא עמדו על הר סיני — לא פסקה וזהמתו.

רע"א

זוהר חלק א נב: כגוונא דא עד לא חבו ישראל בשעתא דקנימו ישראל על טורא דסיני אתעבר מנייהו וזהמא דהאי חינוא. דהא כדון בטול יצר הרע הנה מעלמא ונדחו ליה מנייהו. וכדין אתאחידו באילנא דסיני וסלקו לעילא

ולא נחתו לתתא. כדון הוו ידעין וחסאן אספקלרין
עלאין ואתנהרין עיניהו וחסאן למנדע ולמשמע. וכדון
חגר לון קודשא בריה הוא חגרין דאתנון דשמיה קדישא
דלא יכיל לשלטא עליהו האי חניא ולא יסאב לון
קדמיתא. פיון דחסאן בעגל אתעבר מניהו כל אנון
דרגין ונהרין עלאין. ואתעברו מניהו אנון חגרין מזינין
דאתעברו משמא עלאה קדישא. ואמשיכו עליהו חניא
בישא כמלקדמין וגרמו מותא לכל עלמא. ולבתר מה
כתיב (שמות לג) ונרא אהרן וכל בני ישראל את משה
והנה קרן עור פניו וייראו מגשת אליו.

זהר שם קכו: אמר רבי יוסי האי דאמרת בקדמיתא דכד
נחש אתא על חנה אטיל בה וזהמא שפיר, אבל הא תנינן
דכד קאימו ישראל על טורא דסיני פסק מניהו וזהמא.
ישראל דקבילו אורייתא פסק מניהו וזהמא, אבל שאר
עמין עובדי עבודת כוכבים ומזלות דלא קבילו אורייתא
לא פסקא וזהמא מניהו.

אמר ליה שפיר קאמרת, אבל תא חזי, אורייתא לא
אתייהבת אלא לדכורי דכתיב, (דברים ד:מ"ד) וזאת
התורה אשר שם משה לפני בני ישראל. דהא נשי פטירין
מפקודי אורייתא.

ועוד דאחזרו בלהו לזנהמתן בקדמיתא בתר דחסו,
ואתתא קשיא לאתפרשא וזהמא מנה יתיר מגברא. ובגין
כה אשתכחו נשין בחרשיא ובזהמא דא יתיר מגוברין.
דהא נשיא מסטרא דשמאלא קא אתנין ואתדבקו בדינא
קשיא, וסטרא דא אתדבק בהו יתיר מגוברין כמה
דאתמר בגין דאתיא מסטרא דדינא קשיא, וכלא אתדבק
ואזיל בתר זיניה.

זהר חלק ב קצג: פגונא דא, עד לא חאבו ישראל,
בשעתא דקיימו ישראל על טורא דסיני, אתעבר מניהו
וזהמא דהאי חניא, דהא כדון בטול יצר הרע הנה מעלמא,
ודחו ליה מניהו. וכדון אתאחידו באילנא דחי, וסליקו
לעילא, ולא נחתו לתתא. כדון הוו ידעין, והוו חסאן,
אספקלרין עלאין, ואתנהרין עיניהו, וחסאן למנדע
ולמשמע. וכדון חגר לון קודשא בריה הוא, חגרין
דאתנון דשמא קדישא, דלא יכיל לשלטא עליהו האי
חניא, ולא יסאב לון דבדקדמיתא. פיון דחסו בעגלא,
אתעברו מניהו כל אינון דרגין, ונהרין עלאין, ואתעבר
מניהו חגרין מזינין, דאתעברו משמא קדישא עלאה,
ואמשיכו עליהו חניא בישא כמלקדמין, וגרמו מותא
לכל עלמא. ולבתר מה כתיב. ונרא אהרן וכל בני ישראל
את משה ונהנה קרן עור פניו וייראו מגשת אליו.

(26) תניא פרק כד הרי גם נפשו החיונית הבהמית
המלובשת בגופו, וכן גופו, חוורים ועולים מהסטרא
אחרא וקליפה זו, ומתקרבים לקדושת נפש האלהית
המלובשת בהם, המאמינה בה' אחד. **וגם בשעת החטא**
היתה באמנה אתו יתברך, רק שהיתה בבחינת גלות
מש תוך נפש הבהמית מסטרא אחרא, המחטיאה את
הגוף ומורידתו עמה בעמקי שאול, למטה מטה, תחת
טומאת הסטרא אחרא וקליפת עבודה זרה, ה' ישמרנו.
ואין לה גלות גדול מזה – מאגרא רמה כו", וכמו
שנתבאר לעיל, דשרש ומקור נפשות כל בית ישראל –
הוא מחכמה עלאה, והוא יתברך וחסמיתו אחד וכו'.
והוא, כמשל האוחז בראשו של מלך, ומורידו למטה
וטומן פניו בתוך בית הפסא מלא צואה, שאין לה עלבון
גדול מזה, אפילו עושה כן לפי שעה; שהקליפות וסטרא
אחרא נקראות "קיא צואה", כנודע:

(27) זהר חלק ג טז. מה כתיב לעילא, נפש כי תחטא.
(י"ג ע"ב) כדקאמרו, דאורייתא וקודשא בריה הוא
תוהיו עליה, ואמרי נפש כי תחטא וגו'. וכתיב נפש כי
תמעול מעל וגו'. או נפש כי תשבע וגו'. אמר רבי יצחק,
נפש כתיב, ולא רוח, ולא נשמה. והכא גופא (ס"א רוחא)
ונפש.

שם יג: בשעתא דמטי זמנא לנחתא לעלמא, עבדת
מדורקא בגנתא דעדן דארעא תלתין יומין, למחמי יקרא
דמאריהו דצדיקניא, וסלקא לאתרהא לעילא, ובתר דא
נחת לעלמא, אעטר לה מלכא קדישא, בשבע עטרין,
עד דאמת ופאלת בגו גופא דבר נש. וכד איהו בגופא דבר
נש, ונחת בהאי עלמא, ואשתדלת בתשוכהא. אורייתא
תוהא עליה, ואמרת, ומה כל יקרא דא, וכל אשלמותא
אשלים לנפשתיא מלכא עלאה, והיא חבאת קמיה, נפש
כי תחטא, מה דין הוא דתחטא. אמר רבי יוסי, נפש כי
תחטא אהדרנא לקרא עד שיפוט היום, עיטא להאי נפש
לאנדקרא מחוכהא, ותיחוב לאתדבקה, עד שיפוט היום,
עד שלא יפוט יומא דהאי עלמא, וייתי ההוא יומא
פסיפא, דיתבע לה מלכא דינא, לנפקא מהאי עלמא. ונסו
הצללים, דא הוא רזא בין חברייא דקא אמרי, דבשעתא
דמטי זמנא דבר נש לנפקא מן עלמא, צולמא דבר נש
אתעבר מניה, הדא הוא דכתיב עד שיפוט היום, עד דלא
ינשוף יומא לנפקא מהאי עלמא. ונסו הצללים, דאתעבר
צולמא, יתוב קמי מאריה. רבי אלעזר אמר, תרין צולמין
אית ליה לבר נש כד איהו בקיומיה, חד ברברא, וחד
זעירא, דכתיב הצללים, תרי. וכד משתכחי כחדא, כדון

הוא בר נש בקיומיה. ועל דא, ונסו הצללים קתיב. פדין
 בעי בר נש לאסתכלא בעובדוי, ולתקנא לון קמי מאריה,
 ויודי עליהו. בגין דקודשא בריה הוא אקרי רחום וחסון,
 ומקבל לאינון דתבין קמיה. ודא הוא עד שיפוט היום ונסו
 הצללים, דכינון דאינון צללים מתעברן מניה, ואיהו תפיס
 בקולרא, תשובה היא אכל לא מעליא כל פה דמקנא
 דקאים איהו בקיומיה. ושלמה מלכא אקריז ואמר,
 (קהלת י"ב:א) וזכור את בוראך בימי בחורותיך עד
 אשר לא יבאו ימי הרעה וגו'. ועל דא עד שיפוט היום,
 דבעי בר נש לאתקנא עובדוי. דכד מטון יומוי לאסתלקא
 מן עלמא, קודשא בריה הוא תוהא עליה, ואומר, ונפש
 כי תחטא ושמעה קול אלה, והא אומינא לה באומא
 דשמי דלא לשקרא בי, ואסהדית בה פד נחתת לעלמא,
 והוא עד נדאי, מכמה ומגין דאסהדית בה, לנטרא פקודי.
 בגין פה הואיל ובר נש הוא עד, בשעתא דיתוב קמי
 מלכא, או ראה או ידע. או ראה, אינון חובין דעבד
 ואסתכל בהו. או ידע בבירורא דמלה דעבר על פקודא
 דמאריה, אם לא יגיד, אם לא יודי עליהו קמי מאריה
 (מה כתיב) פד יפוק מהאי עלמא, ונשא עונו. וכד ישא
 עונו, היאך פתחין ליה פתחא, והיאך יקום קמי מאריה,
 ועל דא נפש כי תחטא קתיב.

28) לקוטי תורה ריש פרשת שמיני. לוייתן זה יצרת
לשחק בו. איתא במדרש רבה פ' שמיני פ' י"ג בהמות
 ולוייתן הם קניגון של צדיקים לעתיד לבא כו' בהמות
 נותץ ללוייתן בקרניו וקורעו ולוייתן נותץ לבהמות
 בסנפיריו ונוחרו כו' ולא כך תנינן הכל שוחטין ובכל
 שוחטין ולעולם שוחטין חוץ ממגל קציר כו' עד חדוש
 תורה מאתי תצא. שהקב"ה יתיר אז שחיטה זו שישחוט
 הלוייתן את הבהמה בסנפיריו. ובהמות אלו זהו ענין שור
 הבר (וכמ"ש בתרגום יונתן בתהלים ס"ו נ' ע"פ בהמות
 בהררי אלף ותור בר כו' ועיין בב"ב דע"ד ב' ע"ה א').
 ולהבין ענין קניגי זו דלוייתן עם שור הבר. הענין כי יש
 ב' מיני צדיקים. הא' אותן שהם בסתר שעבודתם
 ברוחניות פ"י בכוונת הלב לייחד יחודים עליונים
 ובבחינת עליות. וכגון רשב"י כשהיה במערה י"ג שנה
 שבודאי לא היה יכול לקיים במעשה כמה מצות מעשיות
 שהרי לא היו ניזונים רק מחרובא ועינא דמא דאיברי
 להו א"כ לא קיים אכילת מצה בפסח וקדוש על היין
 ואתרוג וסוכה כו'. וכן האריז"ל היה ג"כ גם בבחינה זו
 (ר"ל ע"ד מ"ש בזהר ח"ג) (דקפ"ז ע"ב) ע"פ וידגו לרוב
 בקרב הארץ משא"כ שאר נוני ימא שאינן בארץ רק בים

זהו ענין המלאכים כו'. והב' הם אותן צדיקים שהן בגילוי
 שעבודתם בגשמיות בקיום המצות מעשיות ושמחת
 בחגך שהוא ג"כ המשכת אורות עליונים מועדי הוי'
 והשמחה הוא הגילוי אור א"ס ב"ה שנמשך ומתגלה
 (וכמש"ל בפ' צו) והמשכה זו הוא ע"י המצו בעובדא
 דוקא כמארז"ל שבזמן הבית אין שמחה אלא בבשר
 דהיינו מצות שלמי שמחה שהיו מביאים בכל יו"ט כו'
 ועכשיו אין שמחה אלא ביין וכדלקמן. ועיקר ההמשכות
 בפסח ע"י מצה ובשבועות ע"י מ"ת ובסוכות ע"י סוכה
 ולולב ומיניו ובלעדי זה א"א להמשיך כלל (אבל רשב"י
 שהיה מבחינת לוייתן ונוני ימא דאזלין ביבשתא כנ"ל
 המשיך ההמשכות כשהיה במערה ע"י יחודים ועליות כו'
 כנ"ל).

תורת חיים שם פרק יז והנה אחר כל הנ"ל י"ל בדרך
 פרט מהו ענין המלחמה דקניגין הנ"ל בלוייתן ושור הבר
 דוקא. ושינגח השור בקרניו. ולוייתן ישחטנו בסנפיריו,
 ומה שאמר שמחודש הלכה שמגל קציר כשר לשחוט בו
 כנ"ל. דהנה ידוע שהצדיקי' נקראים בשם לוייתן כי פי'
 לוייתן לשון חיבור והתקשרות. כמו לויית חז. הפעם ילוה
 אישי כו', והיינו בחיי התקשרות והדביקו' האמיתי
 דנשמות הצדיקים באלקים חיים במחשבתם ודעתם
 בתמידות בחו"ב שבמוחם בלי פירוד כלל וכלל. כמו
 הברואים שבים, ובפרט דגי הים שמובלעים במים
 בתמידות והמים בתוכם בחינת עצמית בתמידות עד
 כשפורשים מן המים ליבשה אפ"ל רגעיו ימותו. כמארז"ל
 דתלמידי חכמים נדמים כדגים שבים"ש שמיד שפורשים
 מן התורה שני ימים ימותו. כמו שאמר רבי עקיבא
 משל לשועל שאמר לדגים שבים לכו ליבשה ונדור ביחד
 כו'. ולא כברואים שביבשה דגם שהן חיים מן האויר
 יוכלו לחיות כמה שעות בלא אויריג, כי הן במציאות
 חיותם בנפרד מן הארץ רק שמקבלים חיות חדש מן
 האויר בבחינת רו"ש בהבל הלב כו'. משא"כ ברואים
 שבים שחיותם עצמי' במים כאילו אינם במהות בפ"ע
 כלל רק מובלעים במים והמים מכסים עליהם בתמידות
 כו'. וכמ"ש במ"א שזהו ההפרש בין הנבראים שבעלמא
 דאתגליאנו שמקבלים מבחינת הבל הדבור העליון כמ"ש
 וברוח פיו כל צבאם: שהן בבחינת יש נפרד בפ"ע. רק
 שהן צריכין לקבל תמיד מרוח הדבור העליון כמ"ש
 והחיות רו"שכו'. וכך הוא גם בנשמות שבגופים
 שעובדים באהוי"ר טבעית כחיות וכבהמות דמרכבה
 דפני אריה ופני שור כו'. וכברואים שביבשה. שזהו שנק'

עלמא דאתגליא כידוע. ובין הנבראים העליונים שבעלמא דאתכסאי שנקרא עולם המחשבה העליונה (כנ"ל בבחי' ד"ע וד"ת הנ"ל כו') שנק' מ"ע או ים העליון שבחינת התקשרותם ודביקותם תמידי ועצמית בלי פירוד במהות בפ"ע כלל כדגי הים שמובלעים שם בבחי' העלם דבינה ומחשבה עילאה ונקי נוני ימא רבא. כנשמות הגבוהות ששרשם בחו"ב דמלי שנקי ים. כמשה ששרשו בח"ע דאצי' שנק' מ"ע. כמ"ש בו כי מן המים משיתיהויג. וכן נשמות הסבות ורשב"י וכל התנאים שהן בחכי דמל' בסנהדרין" שנקי דגים שבים דח"ע וח"ת כו'. וכללותם הוא שנקרא לויתן שהוא הדג הגדול שבים הגדול הסובב כל הארץ שנק' ימא רבא ששט בשיטה אחתי כל הים בסנפיריו כו'. והיינו בחיי השגות הסודות דח"ע דים הקדמוני שמשיגים בשיטה א' כו' וכמ"ש במ"א וכמ"ש בזוהר ע"פ וידגו לרוב בקרב הארץ. דנשמות שנק' נוני ימא רבא אזלין ביבשתא לשמוע חידושי תורה מנשמות שביבשה בעלמא דאתגליא כו' וגם כאן הכוונה בכלל בענין לויתן דלעיל שהן נשמות הצדיקים ששרשם היה דבוק תמיד בחרב דתורה הקדומה והיה התקשרותם ודביקותם במחשבה בתמידות ביחוד"ע הפנימית ועצמי באויר שמליים בהתבוננות באח"פ ביחודו בע"ס דאצי' בלי פירוד כלל במהות בפ"ע כדגים שבים שמובלעים שם תמיד כנ"ל. וכת"ח שבתורת ה' יהגו יום ולילה כמובלעים בים החכמה דתורה בחד עצמית. (וכמו שיהיה לע"ל שתמלא הארץ דעהי כמים לים מכסים בים העליון שנק' עדאתכ"ס כו' וכמו רשב"י שאמר בחד קטירא אתקטרנא כו' ובי' אחידאי כו' וכמו בהילו נרו 35 כו') וזהו שנק' לויתן מחמת גילוי התענוג הפשוט דח"ע בתו"מ כמ"ש לויתן זה יצרת לשחק בו כו'. וע"כ יש בכח הצדיקים להתקשר בתכלית בתו"מ בפו"ם. ולבם כמו חלל בקרבסי לבער הרע לגמרי להפוך חשוכא לנהורא כו' בסו"מ בתכלית. ולגבור תמיד על היצה"ר כו'. ולמאוס ברע לבלתי יוכל לחטוא לעולם כנ"ל באורך וד"ל. אבל שור הבר הוא בהיפוכו ממש שהוא בבחי' הגבורות הקשות ביותר תכלית הדין הקשה ורע גמור שנמשך ונפל בבחינת פסולת הגבורות מבחי' פני שור מהשמאל שבמרכבה שהוא בחי' גבורות דקדושה. ומרמז על הנפש הטבעית שבאדם ששרשה מבחי' נוגה דעשי' 38 ששרש שרשה בחיצוני' ושמר' דאופנים שמקבלים מחיות הקודש, והוא בחי' פני שור מהשמאל כידוע. שמשם שרש נפשות הבהמות. ונפש הטבעית דאדם ג"כ משם. רק שהוא מפני

אדם שבפני שור". כמ"ש בפני אדם לארבעתן כו' כמ"ש במ"א. ואע"פ שבחי' פני שור העליון הוא בגבורות דקדושה ביראה ופחד אלקים בעומ"ש ואומר שירה. (כפרות שנשאו הארון שאמר הלוך וגעו כו'). אך בירידת ההשתלשלות בנוגה דעשי' נמשך פסולת הגבורות שהוא הדין הקשה. וכמו השור שנוגה בקרניו וממית כו'. וכן בנה"ט אשר באדם יש בה גבורות ודין קשה כרציחה וכעס ומזיקים וטורפים ויותר גרוע מהם כידוע בענין יצר לב האדם שהוא רע מנעוריו ביותר משור המועד שכל חיותו רק להזיק בכל בריאה. כמו פרא למוד מדבר כך פרא אדם אם לא היו אביו ואמו מדריכים אותו היה מזיק יותר משאר חיות ובהמות. כי גם חום התאוה הרעה שבו מנעוריו קשה ביותר בבחינת רע גמור באש זרה יותר מן הבהמה כו', וכמו הלעיטני נא מן האדום כו'. ועשו איש אדום נאמר בו ועל חרבך תחי' (ולכך היה מצות שריפת הפרה אדומה שמקבל מגבורות דשור מהשמאל להמתיק הגבורות קשות דמלי דנוגה שנקרא פרה סוררתי כו') וזהו מבחי' הרע גמור שנמשך מזה"ד טו"ר בק"ן דעשי'. ואמנם יש בחי' טוב ברע בתערובות גם בבהמות וחיות כשור שבישוב הארץ שיש בו בחינת הביטול והכנעה ולקבל עול לחרישה ולמשא. ונמשך ממנו רב טוב בארץ כמ"ש ורב תבואות בכח שור"5 (וכן יש רב תבואות בכח השור בנה"ט. שיש טוב גם בנה"ט בגבורות החום הטבעי להתלהב ברשפי אש התשוקה בתפלה ותורה מעטי בקבלת עומ"ש בביטול והכנעה. כשיר לעול. וכשור דקדושה שבמרכבה כמו יוסף שנקרא שור בכור שורון כו'. ויששכר חמור גרמיי לישא בעול תורה כמ"ש ויט שכמו לסבול כמיש במיא. וכמ"ש בזוהר ע"פ ויהי לי שור וחמור שהיפך הגבורות דשור וחמור דק"ג לקדושה ביוסף ויששכר שיצאו ממנו כו'). וכל זה בשור שבישוב. שאע"פ שנגחן הוא לפרקים אבל שור הבר במדבר מזיק מופלג הוא וכולו רע ואין בו טוב כלל. להיותו בתכלית הגבורות קשות שאין בו מיתוק כלל. וזהו רמז על בחי' הרע גמור דיצה"ר שמתגבר ביותר על הטוב שבאדם ורוצה להזיק ולהפילו למטה בקרניו שבהם ינגח כל אדם מפני שבקרניו שבמצחו שם עיקר תוקף הגבורות קשות שבו להזיק (כמ"ש במ"א בענין כתבו על קרן השור כו') וזהו רמז המלחמה שילחם הלוי' עם שור הבר. שהוא בחי' הטוב שבנשמות הצדיקים שמעלמא דאתכסאי שאין בהם צד אחיזה לרע כלל כי מובלעים ומקושרים למעלה בתכלית כנ"ל. (שהוא בבחינת החסדים המכוסים

שביסוד אימא שלמעלה מהחזה כו' שזהו למעלה מעה"ד טו"ר שבא במורגש בלב בשר בבחי' החסדים המגולים בשליש התחתון ששם מתחיל בחיי עלמא דאתגליא במדות דחו"ג שבמל' שנמשך משם עה"ד טו"ר ממש וכמו בהתפעלות אויר טבעי' המגולים בחזה הלב במורגש. משם מסתעף גם החום התאווה והכעס וקנאה וכה"ג) וזהו ההפרש בכלל בין לויתן שהוא בבינה עלמא דאתכסיא לשור הבר שהוא בעלמא דאתגליא כי שור לשון הבטה והסתכלות 58 כמו אשורנו ולא עתהי בנות צעדה עלי שור כו' כמ"ש במ"א ע"פ ויסע ישראל מים סוף אל מדבר שור שיש שרש יניקה משם לרע גמור. והיינו ענין הרמז שיעשה מלחמה זו בין לויתן ושור הבר שהן ב' הפכים דטו"ר יצ"ט ויצה"ר בכלל. ויעזור ללויתן דוקא וינצח לגבורות הקשות דרע גמור דשור הבר לאהפכא חשוכא כו' (במה שישחטנו בסנפיריו דוקא כמשי"ת) ואם לא היה עוזר ללויתן לא היה יכול לנצחו. כי היה ממיתו בקרניו. וזהו הרמז שמראים לצדיקים לע"ל איך שלא מכח עצמם נצחו ליצה"ר שבלבם בנה"ט כי היה מתגבר עליהם להפילם אם היה עוזר לו והיו נכשלו ברע ונופלים ממדריגתם העליונה למטה בשאול תחתית (כמו שהיה בכמה נשמות גבוהות כנ"ל שנפלו וכמו הנפילים היו בארץ כו') לפי שגם מה שיעזור לרע להתגבר על הטוב הוא בדרך שחוק כמו השרים שמגרים לחיה זו על זו ועוזרים פעמים לזה כו' כנ"ל. וכך מראה להם העזר גם לשור הבר שיתגבר לנגח ללויתן. ונותן אותו. רק שמיד יעזור ללויתן להתגבר על הרע דשור הבר לאהפכא חשוכא כו' (במה שישחטנו בסנפיריו דוקא כמשי"ת) ואם לא היה עוזר ללויתן לא היה יכול לנצחו. כי היה ממיתו בקרניו. וזהו הרמז שמראים לצדיקים לע"ל איך שלא מכח עצמם נצחו ליצה"ר שבלבם בנה"ט כי היה מתגבר עליהם להפילם אם היה עוזר לו והיו נכשלו ברע ונופלים ממדריגתם העליונה למטה בשאול תחתית (כמו שהיה בכמה נשמות גבוהות כנ"ל שנפלו וכמו הנפילים היו בארץ כו') לפי שגם מה שיעזור לרע להתגבר על הטוב הוא בדרך שחוק כמו השרים שמגרים לחיה זו על זו ועוזרים פעמים לזה כו' כנ"ל. וכך מראה להם העזר גם לשור הבר שיתגבר לנגח ללויתן. ונותן אותו. רק שמיד יעזור ללויתן להתגבר על הרע דשור הבר ושוחטו בסנפיריו. וכמו עכשיו שאלמלא ה' עוזרו לא היה יכול לו כו'. וזהו עיקר התענוג כנ"ל וד"ל:

שני המאורות י. ראה בסוף.

מאמרי אדמו"ר הזקן על מאמרי רז"ל עמוד קמא.
להבין מארז"ל לע"ל יעשה הקב"ה קיניגיא עם לויתן ושור הבר והוא ענין צחוק כמו שעושי' השרים שיעמידו ארי עם נמר ויראו שיהי' באופן שלא יזיק האחד את חברו לגמרי כו'. כמ"כ יעמוד שור הבר שיתפוס את הלויתן בין סנפיריו כו'. הנה ענין הצחוק הזה בחיות זה עם זה אין מהצורך באמת שיכה הארי את הנמר וינצחנו או בהיפך כ"א שנעשה לצחוק ותענוג לבד לא לאמיתיות הענין, כי הלא מסבבים הדבר שיהי' כן שאוחזי' בארי בשלשלת שיוכל הנמר לקום עליו ואח"כ מניחי' הארי לעמוד נגד הנמר כו' וכשרואים שיהרגו לגמרי מעכבי' אותו בשלשלת כו' וכן בהיפוך, וכל עיקר המעשה בזה אינו אמיתי רק לעשות צחוק (הנק' אן שטעל בל"א) והרי גם אחר שיהי' תענוג במלחמתם זה בזה הוא תענוג הנעשה ע"י תחבולה מקודם באחיזת שניהם כדי שיוכל להיות מלחמה כו' שאם הי' קם א' על חברו והורגו מיד אינו תענוג כלל כו' וגם כל עיקר התענוג אחר שילחמו זה בזה אינו תענוג אמיתי מצד עצמיות הענין כמו שיתענג מקול ערב וכדומה שהוא תענוג בעצם אלא שעשה לו תענוג מן דבר שאינו כלום, כמו מי שטרוד מאד בצער לא יוכלו לפנותו מטרדתו בצער הגדול באיזה דבר תענוג בעצם כמו קול ערב או בגד או מאכל ערב כו' כי לא יוכל לקבל מחמת שהיא היפוכו בתכלית כו', אבל כשיעשו צחוק מדברי הנ"ל כמו השחוק בקוביא וכדומה מחמת שהענין שפל מצד עצמו רק שיוכל למצוא בו תענוג מצד השחוק לבד יפנה מטרדתו לראות השחוק וישחק גם הוא כו' וד"ל. ונמצא שהצחוק הוא השפלת התענוג העצמי דהיינו שיהי' מציאת תענוג בדברים השפלים שאינם תענוג כלל בעצמותם היא מחמת עוצם כח הרב שבתענוג שהושפל והורד כ"כ עד שיתענג מדברי צחוק בעלמא כו' וכל עיקר הצחוק הוא שהושפל כח התענוג כו' ובכל הדברים אינו אלא בדרך שאינו כלום דייקא כו', ועוד זאת שהצחוק הוא דבר הנעשה והועמד ולא בעצמו לפי שנפל מעצמות התענוג וד"ל. ועפ"י משל הנ"ל יובן למשכיל למעלה בעונג העליון הנקי עתיקא סתימא כו' הוא שלימותא דכולא פי' שהוא כמשל כח התענוג בעצם שבאדם התחתון שהוא שלימות הנפש וא"א לקבל שום חסרון כו' כמו המלך שהוא בתענוגיו בגודל ההתנשאות עד שלא יחסר לו מאומה ולא יכול לראות עני ומדוכא כו' ועד"ז למעלה אין עולם הנאצלי בבחי' חסרון לגבי עתיקא דכולא עד שצריך להשלימם, ובלי שלימותם ותיקונם יחסר לו ח"ו כי הרי

כו' דהיינו הבדלת גבור' דנוגה מגבו' דקדושה כידוע, וזהו המלחמה שבין שור הבר עם לויתן שע"י העדר שמירת הל"ת יכה להלויתן לבין סנפיריו כו' (ובב"ב א' עתיד גבריאל לעשות קוניג' עם לויתן כו' שנאי העושו יגש חרבו כו'). ואמנם עיקר ענין הראותו המלחמ' לצדיקים הוא ענין שיתגלה אז הצחוק שהי' בהעלם בכל יום מיומין עילאין וכמ"ש לויתן זה יצרת לשחק בו שבכל יום מחדש מעשה בראשית וע"י מעשי התחתונים מתבער הרע ומתעלה הטוב ואז ישחוק דייקא לאחר שעסק בתורה ג' שעות ודן וזן כו' וד"ל ולהיות כי יפנה משעשוע העצמי' אינו אלא ע"י דברים קטנים כנ"ל וד"ל, אבל אעפ"כ הצחוק הזה הוא הארת עונג העליון והוא עיקר מקור כל חיי האצילות וסיבת טעם השבירה של רפ"ח ניצוצי' שיהי' טו"ר כו' ולכך מצינו בעניני המצירים ומציקים לישראל שיצוה ה' לנבוכדנצר ויקרא עבדי ואח"כ כשירבה להרע לישראל קיללו ירמי' עד שאמר ויעפו כו' והיינו כמשל אחיזת הארי והנמר שהיא תענוג העשוי כו' כן בצרכי צירוף נשמות בני ישראל ביסורי הרשעים שבכל דור אינו ענין אמיתי מצד עצמו כ"א מבחי' צחוק העליון ולע"ל יתגלה וד"ל. וזהו בפרוח רשעים כמו עשב אינו אלא כדי שישמדו אח"כ ויהי' בחי' צחוק כמ"ש צחוק עשה לי אלקים פי' מה שמתברר טו"ר באלקי' תתאי שם ב"ן המברר כו' נעשה מזה לי צחוק ולכן יקרא יצחק וד"ל. ובזה יובן דבר גדול מעשה מרכבה כו' דבר קטן הוויות דאביי ורבא כו' כי מעשי מרכבה עד רום המעלות הוא בעונג העליון כו' ונקרא דבר גדול כו' אבל הוויות דפלפול להוציא מביורוי נוגה ע"י קושיות ופירוקי' כידוע נקרא דבר קטן אבל יש בזה ג"כ תענוג נשפל כו' וד"ל.

ד"ה ויתן לך מאמרי אדה"ז תקס"ב. וצריך להקרים המבואר במ"א על ענין הקניגיא שיעשה הקב"ה לע"ל עם לויתן ושור הבר כו' דהיינו עד"מ מן השחוק שיעשו השרים להעמיד ארי עם נמר שיכו זא"ז וילחמו כו' וינצח האי את חבריו אז יתענגו השרים מאד כו' והנה הארי והנמר אינם משיגים ענין המלחמה שלהם שאינם אמיתים כ"א לתענוג השרים שהעמידו הם אותם למלחמה כו' אלא מתלחמים באמת והארי כשמנצח את הנמר הוא מפעולת ותחבולות השרים שהעמידו אותו באופן שהוא ינצח כו' וכן בהיפוך בניצחון הנמר כו' והארי והנמר אינם משיגים זאת אלא נדמה להם שהמה הגבורים ומנצחים מצד כוחם כו' וכי המלחמה אמיתית

הוא שלימותא דכולא ואין דבר משלים אותו כו' פי' לא כמו בבעל גבול אפי' מלך יצטרך לעבד שיסדר שולחנו ויתקן מנעליו וכדומה שלכך נק' עבד שתיקן דבר מה שלא הי' ביכולת האדון לעשות ולתקן ונמצא הוא משלים חסרון האדון, אבל למעלה באוא"ס ב"ה בבחי' עצמותו הוא שלימותא דכולא ואין דבר משלים חסרונו כו' וא"כ איך יתכן פי' לשון העבודה כמו משה עבדי וכן לעבדה ולשמרה שס"ה ל"ת ורמ"ח מ"ע שהוא מורה לשון תיקון דבר מה בביעור הרע בשס"ה ל"ת ותיקון הטוב במ"ע שהוא כמו עבודת סידור השולחן והפנת הבית מן העפר וכדומה דהא כתי' אם צדקת מה תתן לו שאין עבודת דבר מה שייך לומר לפני עצמותו ית' שהרי הוא משלים את כולם ואין דבר אחר משלימו כנ"ל וד"ל. אך העניין הוא דמה שנק' המ"ע ול"ת בשם עבודה שהוא מורה תיקון דבר שלא הי' ביכולת האדון ח"ו אינו באמת כן אלא לשון מושאל הוא מן עבד ואדון בבעלי גבול שהאדון נשלם ע"י פעולת העבד אבל למעלה בעתיקא דכולא אינו נשלם ח"ו מן מעשה המ"ע וביעור הרע בשס"ה ל"ת, אך מפני שיש תענוג הנשפל מן עצמיות התענוג כנ"ל והוא הצחוק מדבר שאינו כו' שע"י יפנה יותר מטרדתו כו' וכנ"ל במשל צחוק הארי והנמר שיעשה לו תענוג ולא שהוא מצד אמיתיות הענין כו' כמו"כ עד"מ מן עונג העצמו' הנק' שעשוע המלך בעצמותו כו' נשפל הארה דהארה בעלמא להיות בחי' צחוק והוא להיות שס"ה ל"ת לבער הרע ולתקן הטוב ע"י מלחמה ביניהם עד שיהופך הרע לטוב כו' והוא שירמוז להם לצדיקים לע"ל על כל עבודתם שעבדו בעוה"ז לבער הרע ולתקן הטוב במלחמ' גדולה כו' ואעפ"י שהוא תענוג העשוי לבד שנשפל מעצמות התענוג, אבל אעפ"כ הרי הצחוק העליון הזה הוא מקור כל סיבת התהוות העולמות ושבירת הכלים להיות טו"ר ושיהופך כו' והוא בבחי' העלם באצילות בעבודת הצדיקים בעוה"ז שכל עבודת ו' ימי המעשה בתורה ותפילה אינו אלא כמו המשל של הכנת הארי עם הנמר לאחוז שניהם כו' עד שיהי' הצחוק אח"כ כו' כמו"כ ג' שעות האחרונים שביום העליון דאצי' שיושב ומשחק עם לויתן הוא הצחוק שאחר ההכנה כו', והוא התכלית כו' וידוע שלויתן היא בחי' רמ"ח מ"ע והוא שע"י עשיית המצות תתקשר אוא"ס ב"ה בעולמות מלשון לוי"ת כו' שהמצו' היא המשכה והתקשרות כידוע ושור הבר הוא בחי' שס"ה ל"ת כי פני שור מהשמאל והוא ביעור הרע והפסולת משור דקדושה והוא להבדיל בין הטמא לטהור

מצד עצמן להכות לזולתו ולהרגו כו' ודיל ועדין יובן ג"כ למעלה בענין הברורים מן עתיד טור שעושים הצדיקים להפוך חשוכא לנהורא ומרירא למיתקא כו' עד שגם שרש דשרש השבירה של מלכים קדמאים ממותרי הגבורות דמ"ס כו' נתתקנו ונתבררו להיות נכללים באחדות פשוט הנקי זהב סגור סגיר מכולא כו' הכל הוא מבחי' צחוק העליון שהוא בחי' גבורות דע"י וכנ"ל שעשה השבירה להמית' מלכים קדמאים כו' ושיבוררו ע"י עבודת הצדיקים ולחזור לעמים שפה ברורה כו' והצדיקים סוברים שהמלחמה אמיתית מצד עצמ' להפוך החושך לאור להיות כי תופס מקום בעיניהם כו' וגם הכח שבהם להפוך החושך נדמה להם שזהו כחם וגבורתם וכו' אבל באמת קמ' המאציל עצמו כחשיכה כאורה ממש והוא צופה ומביט עד סוף כל הברורים כו' ואין זאת אלא כמשל הצחוק שיעשו השרים שיעמידו הארי והנמר זע"ז כו' כן האציל אור וחושך ושיכרר האור את החושך כו' וד"ל זהו צחוק עשה לי האלקים פי' אלקים עילאה שבמ"ס שנמשכו מותרי' מוחין כדי להיות שרש דשרש החושך למטה כו' לא נמשך רק מבחי' צחוק העליון שהוא בחי' גבורות דע"י פי' השפלת התענוג בבחי' רצוא ושוב מטי ולא מטי וד"ל. אך עכ"ז לא נתבטל מפני זה עניין השכר ועונש במדת מלי לענוש המהפך טוב לרע ח"ו וליתן שכר להמהפך רע לטוב כו' מאחר שכבר נשתלשל צחוק זה העליון במדות דאצי' כו' עד שנעשה במדת מל' כח הפועל בנפעל כמ"ש יוצר אור ובורא רע כו' וא"כ לפי מדת מלכותו ית' יומשך העונש להכרית נפש הרשע משרשו ולהשיב ולהמשיך זיו השכינה לצדיקים כו' שהרי כבר נתהווה הבחירה במדת המל' וכו' והרי פגים או האיר במדת מל' שהיא א' ממדותיו דאיהו וגרמוהי וחיוהי חד בהון כידוע וד"ל. והנה לע"ל יאמרו הצדיקים ליצחק כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו כו' העניין הוא כנ"ל שביום השביעי יום שכולו ארוך כידוע יתגלה בחיי צחוק העליון מבחי' גבורות דע"י כנ"ל ויעשה לצדיקים קניגיא כנ"ל וכמ"ש במ"א וע"כ יאמרו לו כי אתה אבינו פי' אתה המקור האמיתי לעבודת שלנו בסור מרע ועשה טוב להפך חשוכא לנהורא כו' ולא פועל ידינו הוא זאת כנ"ל וד"ל כי אברהם לא ידענו פי' אברהם אב"ר מ"ה הוא כלי החכמה כידוע שבקו ימין חכמה חסד כו' ונוצר חסד הוא החסד עילאה דבי' אחיד אבא ותלי' כו' וחסדים פנימים דע"י הנק' רב חסד הוא אמיתית המקור למדרגת אברהם כנ"ל שהוא התענוג שיכול הכלי לסובלו לכך לא ידעו את אברהם כי העיקר הוא להפוך

חשך לאור כו' שאינם אלא ע"י ההתלהבות שהוא בחי' יצחק כנ"ל וד"ל. וזהו שיעקב כשרצה לקבל הברכות מיצחק נתלבש בבגדי עשו השעירות דוקא כו' להיות כי יעקב הוא למטה ממדרגת אברהם שהוא בחי' תית ואמנם מצד שהוא מן קו אמצעי שהוא מבריה מן הקצה אל הקצה כו' הרי שורש שרשו למעלה מאברהם ויצחק דהיינו למעלה מן בחי' חו"ג שבתענוג ולכך קרא עצמו איש חלק פי' מן עצמות השפע בלי שיומשך מותרות ע"י שערות כו' וד"ל ולכך כשרצה להמשיך השפע במדות דאצי' מן בחי' גבורות דיצחק כו' שא"א להיות כ"א דרך בחי' שערות הדיקנא כמשי"ת הוצרך להתלבש בבגדי עשו ולהיות ידיו שערות דווקא כו' אך מצד שבמדת ה' מרכבה למדת ת"ת לכך כשעשה כ"כ להתלבש בבחי' שערות דיקנא כו' דהיינו לקבל השפע מגבורות דע"י כנ"ל ה' במדרגת ביטול גדול מאוד עד שפרחה נשמתו כו' פי' שעלה בעלי' גדולה מאוד להיות עולה עד הכתר כו' וד"ל וזהו שהגביה א"ע כ"כ ואמר אנכי עשו בכורך פי' בכורן חכמה סתימאה שמשם יוצאים המותרות בבחי' שערות כי קליפה קדמה לפרי כמ"ש לפני מלך לבנ"י כו' וכמו המשל לשופרת הנכנס ראשון כו' כמ"כ יעקב נכנס ראשון במחשבה סתימא דכל סתימין בבחי' עצמות המאציל בלי מותרות וזהו שהי' איש חלק כו' כי בני בכורי ישראל שעלה במחשבה כו' אבל בכורך הוא בחי' מותרי' מ"ס כו' שזהו שרש דשרש הז' מלכים שמתו כו' עד שנשתלשל בבי"ע להיות בחיי עשו ממש שהוא כמשל הכעס שבא מסיבת מידת האש שבהתלהבות ומי שהוא קר בבחי' אהבה כמים כו' לא יהי' בו הכעס כ"כ כו' וד"ל. ואמר לו יצחק אנכי זקנתי פי' המשכות מותרי' השפע מבחי' יצחק והוא בחי' הדיקנא כו' ולא ידעתי יום מותי כנ"ל שהוא יום שכולו ארוך כנ"ל אך מה שתלה בזקנה זו עיקר סיבת הברכה והשפע ליתן לו מטל השמים ומשמני הארץ כו' צ"ל דהלא הוא מבחי' מותרות המוחין כנ"ל. אך הענין הוא דצ"ל תחלה ענין השערות איך יתכן לומר בבחי' כתר עליון ענין שערות. וגם מה שלא תהי' השפע והברכה משם כ"א דרך בחי' שערות דוקא כנ"ל יובן ע"פ מה שאנו רואים באדם התחתון שהוא בחי' מדבר והוא כלול מדצ"ח ג"כ. שהרי השכל שבאדם אע"פ שהוא רוחני מאוד הרי יש בו ג"כ ממהות חיות הגוף והבהמה שהרי הוא חי באיזה חיות שאל"כ לא הי' במציאות כלל וחיות זה שאנו אומרים שהשכל הוא חי בחיים נראים שאינו כמו החיות גשמי של בשר היד כו' אלא הוא חיות דק מאוד אבל עכ"ז הוא בבחי'

חיות ממש וכו' וכן יש בהשכל ג"כ בחי' הצומח כצמיחת העשבים והאילנות הגשמיים כו' מאחר שגוף האדם צומח וגדול הרי גם כח השכל צומח עמו אך ענין צמיחת השכל אינו כמו צמיחת הגוף כו' וד"ל. וכן יש אפי' בחי' דומם ג"כ בשכל אלא שכולם בו בבחי' העלם שהעיקר הגלוי בו הוא השכל עצמו כו' ובהיפך בבחי' עיקר הגלוי בו מהות החיות והשכל שבו הוא בהעלם כמו הבהמה כו' עד שאפי' בדומם יש שכל וצומח וחי וכולם בהעלם כו' וכמ"ש במ"א בארוכה ועיקר ענין זה שיש בחיי חי בשכל היינו חיות האברים ממש שהם חיים מן השכל שהוא מקורם כידוע ולכן יש ביכולת השכל להפוך תנועת היד ורגל בעשיי לאיזה אופן שירצה ואע"פ שכח המעשה גשמי מאוד וכבר נשתלשל בריבוי הצמצומים מן כח השכל שבמות עכ"ז מאחר שהוא מבחי' החי' שבשכל הוא קרוב אליו בערך לכך מיד שיפול במחשבה לעשות איזה דבר ביד ורגל מיד יתנענעו מעצמם מפני שיש להם שייכות אל השכל כו' אבל השערות אף שיש בחלל שלהם קצת יניקת ממותרי מוחין כידוע שמחמתו יכאב לאדם בהמשך אותן כו' לא יתנענעו כלל מחמת המחשבה שיחשוב עליהם שיעשו דבר וכדומה מפני שהם בחי' מהות נפרד לעצמם ואין להם שייכות כלל עם השכל והמחשבה והוא מפני שייקת החיות שבחללם הוא רק מבחי' הצומח שבשכל שהוא למטה ממדרגת החי כו' רק כשינענע את הראש בעצמו ינועו גם הם מפני אחיזתם ביניקת שבחללם כו' וד"ל ועיקר טעם ירידת מדרגת הצומח שבחלל השער' מן החי שהוא כח ההילוך שברגל אינו אלא מפני שייקת השערות מן בחי' המותרות שבמוחין לבד שהוא כלי השכל כו' וכח ההילוך מן בחי' החיות שבשכל שהוא ג"כ חי בחיים כנ"ל וד"ל.

מאמרי אדמו"ר הזקן פרשיות ד"ה ומשה נגש. דהנה כל הענין מבריאיות העולם עד משיח הוא רק בחיי שחוק לויתן זה יצרת לשחק בו לויתן פי' לוי' ודיבור הוא רק כשחוק פעם מגביר הנשמה על היצר הרע ופעם נופל כמו השור הגדול שמשחק ומגרה הכלב על הרוב אין רצונו שיהי' לו נחת שהכלב יגבור ויהי' לו נחת להפוך מסעי' להשני כן ממש בנמשל כי הנה השי"ת נק' אל מסתתר שמסתיר א"ע ואנוכי הסתר אסתיר שנדמה שהכל צריך להיות כך בהדרגה קור וחום קיץ וחורף יום ולילה אך באמת הכל בהשגחה פרטית והוא למשל כמו אב שרוצה לנסות את בנו אם חכם הוא ומסתיר עצמו תחת הכותל או תחת אדם אחר ומראה עצמו לפניו

ואח"כ מסתיר א"ע אם בנו חכם אזי תיכף כשהוא מסתיר הוא מחפשו כה וכה עד שמוציאו אותו ואם הוא כסיל חושב שאין כאן אביו ואין מחפשו כלל. והנמשל מובן שהשי"ת מתחילה התצמצם א"ע לברוא עולמות בשביל ישראל ולגלות אלקותו בעולמות וכהיום הוא משחק שמסתיר עצמו מהעולמות פעם מגביר זה ופעם יגביר זה וישראל ימשיכו אותו להעולמות עד ימות המשיח שכן חייבה חכמתו ית' שזמן כך צ"ל השחוק הנז' עד שיוכלו לברור כל ברורי הנצוצות מהקליפות ובודאי מי שהוא חכם כמו שמצינו ברשב"י שידע קץ הגאולה וראה עד היכן צ"ל השחוק הנ"ל וידע מתי יהי' הקץ משא"כ מי שאינו חכם אין מגלין לו בחצי מלאכה מה יהי' בסופה וזה"ש דהע"ה למה יאמרו הגוים אין אלוהיהם שהם אומרים שאין הקב"ה משגיח ע"ז העולם בהשגחה פרטית בכל הענינים וזה הי' רק בעת הבריאיה אבל היום מתנהג הכל ע"פ דרך הטבע ומוכרח להיות כך מחמת שנעשה פעם כך וטעותם מחמת שרואים שבאמת הקב"ה כהיום מסתתר בהסתר גמור ועזב עמו ישראל בידם. אך התשובה הוא כנ"ל ואלוהינו בשמים פי' לשון נסתר כל אשר חפץ ה' עשה פי' מה שרצונו גוזר ועושה בשמים וארץ פי' אפי' בארץ החומרי והגשמי מכל העניינים הכל ע"י השגחות רצונו בפרטיות עכ"ז רק המכוון מההסתר הוא כנ"ל. והנה כהיום בשעת השחוק הנ"ל מי שהוא חכם ומחפש את אביו שבשמים ומגלה מקום סתירתו דהיינו ע"י תו"מ וממשיך אותו לשרות בעולמות וזהו התענוג של השי"ת שיתגלה אלקותו בעולמות וזהו ס"מ דהיינו ישראל עלו במחשבה תחילה וזהו לשון לכבודי בראתי יצאתי אף עשיתי לכבודי הוא לשון לבוש שילביש א"ע בתוך העולמות לשון העלם ויתגלה לבושו וזהו ע"י התורה שנשתלשלה כ"כ ע"י בחי' הנז' ולכן יעקב חבל נחלתו כמו שהאדם אוהז בחבל וממשיך הדבר הקשור אצלו כן ע"י התו"מ ממשיכים רצונו ית' וזהו בחי' משיח אבל לא כעתיד שאז יגלה כ"כ עד דכתיב ובאו במערות צורים מפני פחד ה' ומהדר גאוונו שלעתיד נאמר ונגלה כבוד הוי' דהיינו הלבוש לעין כל ויבינו השחוק שיהי' בעולמות וזהו סעודת לויתן כנ"ל ואיתא שלצדיקים נדמו כהר כו'. והנה אז יתגלה הכבוד והלבוש והנה זהו פי' הפסוק הנה אלוקינו זה קיווינו לו ויושיענו שלעתיד יתגלה אלקותו עד שיאמרו הנה אלוקינו זה קיווינו לו לשון קו המדה שממשיכים עד עתה כחבל ע"י תו"מ כהיום הנה זה שנגלה לעין כל עד שכל הקליפות יכלו כעש ובאו במערות צורים והנה כהיום ג"כ כשאדם

עושה מצוה וממשיך רצון אלקות בעולמות הוא בחי' משיח ונופל פחד על כל החיצונים כנודע וזהו שאנו אומרים בכל יום תפול עליהם אימתה ופחד עד יעבור כו' עד יעבור עם זו כו' ולכאורה הוא תמוה למה צריכין להזכיר זאת בכל יום מאי דהוה הוה אך שבאמת שבכל יום ויום צריך לשיר שירה הנ"ל דהיינו כשאדם עושה מצוה נופל עליהם פחד ונדמה כאבן בלא שום חיות עד יעבור עמך ה' זו ביאה ראשונה עד יעבור זו ביאה שני' וד"ל. וזהו ג"כ פי' הבקשה בתפילת מוסף של חג גלה כבוד מלכותך עלינו מהרה והופיע והנשא עלינו לעיני כל חי ונפוצתינו כנס מירכתי ארץ דהנה בכל חג שורה עלינו חסדו הגדול ומתגלה בעולמות שיכולים להשיג כבודו ביותר כגון בפסח שורה בחי' אור מקיף על הראש כאו"א אפי' על קשב"ק ומי שרוצה ליקח יקח אך השכל אינו נותן לב לכלום וזהו מחמת גרמות הזמן שנתגלה חסדו כהיום בעולם ואהבתו שאהב אותנו בעת ההיא וכהיום נתגלה החסד הנ"ל בכל שנה ביום יציאת מצרים וזהו זכר ליצי"מ כנודע וזהו שאומרים בכל חג הלל ועיקר ההלל היינו הפסוק הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו והפסוקים שקודם זה הוא רק הכנה לזה ואח"כ הולך למפרע וזהו הפי' הודו לה' כו' דהיינו שמשפיל א"ע לדבר ומכש"כ להיטיב למי ששפל והוא במדריגה גדולה ממנו כמו עשיר גדול עומד בשוק ומדבר עם עני גדול ושפל אומרים עליו מה טוב האדם הזה ומכש"כ אם הוא מלך ומכש"כ אם הוא מטיב לו וזהו ג"כ שבחי' של השי"ת שמגלה אלוקותו בעולם וזה טובו הגדול שבוודאי א"א בא' ע"י צמצומים אהבה דוחקת את הבשר שבלתי זה לא יכול להתגלות שלא הי' יכולים לסובלו וזהו בחי' יסוד בחיי התקשרות אלקות בעולמות להתגלות ומפני זה נקי יסוד טוב וזהו כי טוב כי לעולם לשון העלם שמתעלם ומצמצם עצמו ועי"ז יכול להתגלות טובו בעולם וזהו לעולם חסדו חס דלית שהנה המקבלים נק' דלית לון מגרמי' כלום שחסר לו שצריך לקבל והוא חס על דל הנ"ל. ולכן צריכים להודות בכל חג יותר מחמת שבעת ההיא יש לו אהבה וחסד יותר בהתגלות ויש הלל שלם ויש חצי הלל וזהו הכל לפי הבחי' והפרצופים אם פב"פ או פב"א, והנה העיקר הוא בחג השבועות התגלות כתר הוא הרצון כנודע, ועי"ז אנו מתפללים בכל חג גלה כבוד מלכותך עלינו והופיע לשון האיר עלינו ונפוצתינו כנס כו', פי' ממדריגה התחתונה מאוד שירכתי לשון ירך ארץ מכל הקליפות.

אור התורה יתרו ד"ה ומשה נגש פרק ה. כמו לויתן זה יצרת לשחק בו פי' לויתן החיבור והלויה זו (ע' מזה בד"ה לויתן זה בפ' שמיני ובדרוש בהמ"ז ובביאור ע"פ נשא את) שפעם א' מגביר הנשמה על הגוף ופעם להיפך אינו רק בחי' שחוק עד"מ השר משחק ומגרה הכלב על הדוב ומסייע לו להגביר עליו כדי שיהי' לו נחת מזה ואם רוצה שיהי' לו נחת מהשני מסייע השני, כן ממש הנמשל שהשי"ת נק' כהיום אל מסתתר שמסתיר עצמו ואנכי הסתר אסתיר פני (ע' ביאור יבאו לבוש מלכות ועמ"ש בד"ה אני ישנה בענין אותותינו לא ראינו) שדומה שהכל צריך להיות כך בהדרגה קור וחום קיץ וחורף יום ולילה אך באמת הכל בהשגחה פרטיות והוא כמו למשל אב שרוצה לנסות את בנו אם הוא חכם ומסתיר עצמו תחת כותל או תחת דבר אחר ומראה עצמו • לפניו (ע' ד"ה ביום השמיני עצרת גבי בן חכם ישמח אב) ואח"כ אם בנו חכם ואוהב אותו תיכף כשהוא מסתתר מחפשו כה וכה עד שמוצאו ואם הוא כסיל חושב שאין כאן אביו ואינו מחפשו, והנמשל מובן שמתחלה התמצצם את עצמו השי"ת לברוא עולמות בשביל ישראל לגלות אלקותו בעולמות וכהיום הוא משחק שמסת' עצמו מהעולמות פעם מגביר זה פעם מגביר זה וישראל ימשיכו אותו להעולמות עד ימות המשיח שכן חייבה חכ' ית' שכל כך צריך להיות השחוק הנ"ל עד שיכלו כל בירורי הניצוצות מהקליפה ובודאי מי שהוא חכם כמו רשב"י שידע קץ הגאולה וראה עד היכן צריך להיות השחוק הנ"ל יודע מתי יהי' הקץ משא"כ מי שאינו חכם אין מגלין לו בחצי המלאכה מה יהי' בסופה (כי עכ"פ בסוף הקניגי יגביר עד"מ מי שהשי"ת רוצה כמו השר שמשחק ומגרה חיה זו על זו ולפעמים מסייע א' מהם כפי הצורך עד לסוף מסייע שיגביר מי שהוא רוצה שהוא יגביר רק מתחילת הקניגי עד סופה הי' כמה שינויי והחיות סוברים שהם מצ"ע מגבירים לפעמים זע"ז ובאמת הכל מחמת סיוע השר ובידו תולה הכל וכמ"ש במ"א ע"פ נורא • עלילה על בנ"א) וזהו פי' שאמר דהע"ה למה יאמרו הגוים היינו עובדי כוכבים איה נא אלהיהם שהם אומרים שאין הקב"ה משגיח עכשיו על זה העולם בהשגחה פרטית בכל ענינה כ"א רק בעת בריאת העולם הי' השגחתו ית' בפרטי פרטיות איך לברוא כל בריה אבל עכשיו מתנהג הכל עפ"י הטבע ומוכרח להיות כך מחמת שנעשה פ"א כך בעת הבריאה, וטעותם הוא מחמת שרואים שבאמת הקב"ה כהיום הוא בהסתר גמור ועזב עמו ישראל בידם כמו ביד נ"נ וטיטוס

אך התשובה הוא כנ"ל ואלהינו פי' לשון נסתר כנ"ל בשמים ומ"מ כל אשר חפץ פי' מה שרצונו גוזר עושה בשמים ובארץ אפי' בארצות החומר וגשמיים וכל ענינם הכל ע"י השגחת הבורא בפרטיות על כל דבר רק הכיון מההסתרה כנ"ל.

ד"ה וזאת התורה תרע"ט ג) והנה במק"ם שם ביאר תוכן תי' הזהר וז"ל שאע"פ שכתובה מיתה בתורה יש בה פירושים אם לא יזכה תהי' מיתה ממש, ואם יזכה תהי' התעלמות שיתעלם בעולמות עליונים כאליו עכ"ל, והיינו כמ"ש באגה"ק בקו"א ד"ה להבין מ"ש בפע"ח וז"ל ואף גם זאת דוקא עליות הכלים לאורות עליונים היא מעלת השבת ויוה"כ אבל לא עליות והסתלקות האורות חיו עכ"ל, כי עליות האורות לבד הוא כענין שבה"כ דתהו שהאורות נסתלקו לגמרי והכלים נפלו למטה, משא"כ כשהאור והכלי עולים ה"ז עלי' גדולה אל הכלי שמקבלת אור עליון יותר, וכמ"ש במ"א בענין ביום השביעי נתעלה וישב על כסא כבודו שכלים דברי' עולים באצי' ומאיר בהם אור האצי' כו', והנה בר"ה הוא שהאור והחיות עולה וז"ע דורמיטא וכמו בשינה שמסתלק החיות כמו"כ בר"ה הוא סילוק האור ונעשה בחי' העלם כו' עמ"ש בד"ה ביום השמע"צ בן חכם ישמח אב, ומ"מ נשאר בחי' חיצוניות החיות וכמו בשינה שנשאר חיות כו' ועמ"ש בד"ה להבין ענין הנסירה ובהגות לשם, ועמ"ש בד"ה שיר השירים בס' ברוך אתה ומ"מ גם עליו והסתלקות זאת נק' חשך והעלם ומכ"ש הסתלקות לגמרי כמו בשבה"כ כו' וזהו ג"כ ענין המיתה ב"מ שהוא הסתלקות החיות לגמרי וה"ז חשך לגמרי לגבי הגוף והוא עונש אל הגוף, אבל התעלמות באלו' וכמשה בהר ה"ז אדרבא עלי' גדולה אל הגוף והכלי שמקבל אורות וגילויים עליונים יותר כו' ועמ"ש בד"ה לבאר ההפרש בין שבת ור"ח בענין אברהם ויצחק ושלעתידי יאמרו ליצחק כי אתה אבינו כו' ועמ"ש בהבי' לד"ה וכל הלבבות יראוך וזהו שאם יזכה האדם יהי' המיתה בבחי' עליות הכלים כו', ובגמ' סוטה די"ג סע"ב וי"א לא מת משה כתי' הכא וימת שם משה ולהלן כתי' ויהי שם עם ה' מה להלן עומד ומשמש במרום אף כאן עומד ומשמש במרום וי"ל דהיינו כענין התעלמות הנ"ל, והגם דכתי' ויקבור אותו הרי אין בזה בראשית דכ"ז סע"ב קבורתא דיליי דא משנה, ומבו' במ"א משנה משה נ' היינו שנתעלה בשעה"ב דבינה כו' וז"ש ולא ידע י"ל שו"ע התעלמות הנ"ל גם מצד הגוף כו' (ובמ"א מבו

הפרש בין משה ואלו' שנתעלה בגופו ומשה גופו הי' צריך קבורה, וע' פנים לתורה).

(29) זהר חלק ג עג. ובגין דאיהי גניזא עלאה יקרא, שמייה ממש, אורייתא פלא סתים וגליא, ברזא דשמייה. ועל דא, ישאל בתרין דרגין אינון, סתים וגליא, דתנינו תלת דרגין אינון מתקשרו דא בדה, קודשא בריך הוא, אורייתא, וישאל. וכל חד, דרגא על דרגא, סתים וגליא. קודשא בריך הוא דרגא על דרגא, סתים וגליא. אורייתא הכי נמי סתים וגליא. ישאל הכי נמי דרגא על דרגא, הדה הוא דקתיב, (תהילים קמ"ז: י"ט) מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישאל. תרי דרגין אינון, יעקב וישאל, חד גליא, וחד סתים.

(30) רע"מ נשא קכד:

אגה"ק סימן כו. רעיא מהימנא פרישת נשא: "והמשכילים יזהירו בזהר הקדוש" – בזהאי חבורא דילך דאיהו ספר הזהר, מן זקרא ד"אימא עילאה" תשובה, באילין לא צריך נסיון. ובגין דעתידין ישאל למטעם מאילנא דחיי, דאיהו האי ספר הזהר – יפקון ביה מן גלותא ברחמים, ויתקיים בהון: "ה' בך יתנו, ואין עמו אל נכר". ואילנא דטוב נרע דאיהו איסור וקיתר טומאה וטהרה – לא ישלטו על ישראל ויתר, דהא, פרנסה דלהון לא להוי אלא – מסטרא דאילנא דחיי, דלית תמן לא קשיא מסטרא דרע ולא מחלוקת מרום הטימאה, דקתיב: "ואת רוח הטימאה אעביר מן הארץ" – דלא יתפרנסון תלמידי חכמים מעמי הארץ, אלא, מסטרא דטוב – דאקלין טהרה, כשר, היתר, ולא מ"ערב רב" דאקלין טומאה, פסול, אסור כו', ובזמנא דאילנא דטוב נרע שולטא כו', אינון חכמים דדמין לשפתות וימים טובים, לית להון, אלא מה דקתיבין להון אינון "חילין", בגוונא דיום השבת, דלית ליה אלא מה דמתקנין ליה ביומא דחול. ובזמנא דשולטא אילנא דחיי – אתכפייא אילנא דטוב נרע, ולא יתא לעמי הארץ, אלא מה דקתיבין להון תלמידי חכמים, ואתכפייין תחותיהו, כאלו לא הו' בעלמא. וקיי: איסור, היתר, טומאה וטהרה – לא אתעבר מעמי הארץ, דמסטריותו, לית בין גלותא לימות המשיח – אלא שפיר מלכות בלבד, דאינון – לא טעמי מאילנא דחיי, וצריך לון מתניתין באיסור וקיתר טומאה וטהרה". **עד כאן ברעיא מהימנא:**

והנה, המוכן מהשקפה ראשונה לכאורה מלשון זה המאמר להסירי מדע, שלימוד איסור וקיתר וסדר טהרות

הוא מאילנא דטוב ורע. מלבד שהוא פלא גדול מחמת עצמו, וסותר פשטי הכתובים ומדרשי רבותינו זכרונם לברכה, שכל התורה הנגלית לנו ולבנינו נקרא "עץ חיים למחזיקים בה", ולא ספר הזהר לבד, ובפרט – שהיה גנוז בימיהם, וגם, כל חכמת הקבלה היתה נסתרה בימיהם ונעלמה מכל תלמידי חכמים, כי אם ליחידי סגולה ואף גם זאת בהצנע לכת ולא ברבים, כדאיתא בגמרא. וכמו שאמר האר"ל, דדוקא בדורות אלו האחרונים, מותר ומצוה לגלות זאת החכמה – ולא בדורות הראשונים, וגם רבי שמעון בן יוחאי אמר בזהר הקדוש, שלא ניתן רשות לגלות, רק לו ולחביריו לבדם. ואף גם זאת – פליאה נשגבה: דלפי זה לא היה לימוד איסור והיתר, וכל שכן דיני ממונות, דוחין מצות תפלה – שנתקנה על פי סודות הזהר ויחידים עליונים, ליודעים – כרבי שמעון בן יוחאי וחביריו, וזה אינו, כדאיתא בגמרא: דרבי שמעון בן יוחאי וחביריו וכל מי שתורתו אומנתו – אין מפסיקין לתפלה. ואפילו כשעוסק בדיני ממונות, כרב יהודה – ד"כולהו תנאי בגזיקין הוי", ואפילו הכי, "לא הוי מצלי אלא מתלתין יומין לתלתין יומין כד מהדר תלמודא", כדאיתא בגמרא. ובירושלמי פרק קמא דברכות, סבירא ליה לרבי שמעון בן יוחאי, דאפילו לקריאת שמע, אין מפסיקין כי אם ממקרא, ולא ממשנה, דעדיפי ממקרא לרבי שמעון בן יוחאי, ולא חילק בין סדר זרעים ומועד וקדשים טהרות לגזיקין (וסותר דעת עצמו ברעיא מהימנא בכמה מקומות, ד"משנה איהי שפחה כו'", והמקרא שהוא תורת משה נדאי עדיפא מקבלה, דאיהי "מטרוניתא" ברעיא מהימנא שם, ותורה שכתב הוא "מלפא" (דהיינו "יסוד אבא" המלוכש ב"נער אנפין", כמו שאמר האר"ל)). וגם, פלפול הקושיות ומירוצים, דמסטרך דרע ורוח הטומאה, אשפחן ברבי שמעון בן יוחאי, דעסק ביה טובא גם בהיותו במערה, ואדרבה בזכות צער המערה זכה לזה, כדאיתא בגמרא, דאמר לרבי פנחס בן יאיר אכל קושא כ"ד פירוקי, ואמר לו: "אילו לא ראיתי בקך כו'" (וגם באמת, על פרקה, עיקר עסקיהם במערה היה תורת המשניות, ת"ר סדרי שהיה ביניהם עד רבינו הקדוש, דאילו ספר הזהר והתיקונים – היה יכול לגמור ב' ג' וד' ח' וט' וי"ב, כי בנדאי לא אמר דבר אחד ב' פעמים). גם, אמרו רבותינו זכרונם לברכה: "מיום שחורב בית המקדש, אין לו להקדוש-ברוך-הוא אלא ד' אמות של הלכה בלבד".

ועוד יש להפליא, הפלא ופלא – איך אפשר שלמות המשיח לא יצטרכו לידע הלכות איסור והיתר וטומאה וטהרה, כי איך ישחטו הקרבנות וגם חולין, אם לא ידעו הלכות דרסה וחקלה ושהיה הפוסלים השחיטה, ופגימת

הספין, וכי יולד איש בטבעו שיהא שוחט בלי שהיה ודרסה? וגם הספין תהיה בריאה ועומדת בלי פגימה לעולם? ועוד הרבה הלכות חלב ודם ושאר איסורין, וגם טומאת המת יהיו צריכין לידע, כדכתיב: "הנער בן מאה שנה ימות", וגם טומאת יולדת צריכה לידע, כדכתיב: "היה יולדת יחדי". אם תלד אשה בכל יום מביאה אחת, אף-על-פי-כן – דין איסור טומאתה לא ישפגה. ואין להאריך בדבר הפשוט ומפורסם הפכו בכל הש"סומדרשים, דפריך "הלכתא למשיחא?", ואלהיו בא לפשוט כל הספקות, ו"פרשה זו עתיד אליהו לדרשה" כו': ועוד אינו מוכן, מה שכתוב: "דלא יתפרנסון תלמידי חכמים מעמי הארץ כו' ולא מ"ערב רב" דאכלין פסול טמא ואסור" חס ושלום, דהא גם בזמן בית שני לא היו מתפרנסין מעמי הארץ דאכלין פסול אסור חס ושלום, שהרי תלמידי חכמים היו להם שדות וקרימים כעמי הארץ, ואפילו הכי – היו עוסקין בלימוד איסור והיתר וטומאה וטהרה כל הזוגות שהיו בימי בית שני, והעמידו תלמידים לאלפים ורבבות, ולימוד הנסתר בהסתר כו': אך באמת, כשתדקדק בלשון רעיא מהימנא דלעיל, "ואילנא דטוב ורע דאיהו איסור והיתר כו'", ולא אמר "תורת איסור והיתר" או "הלכות איסור והיתר", אלא רוצה לומר, דגוף דבר האסור ודבר המותר – הוא מאילנא דטוב ורע, שהוא קליפת נוגה, כמו שכתוב בעץ חיים.

וזהו לשון "אסור", שהקליפה שורה עליו ואינו יכול לעלות למעלה כדבר ה"מותר", דהיינו – שאינו קשור ואסור בקליפה, ויוכל לעלות על-ידי האדם האוכלו בכונה לה', וגם בסתם, כל אדם העובד ה' שפכת האכילה ההיא לומד ומתפלל לה', ונמצא שנעשה אותיות התורה והתפלה העולה לה' – מכם הנבחר מהמאכל ההוא. וזהו בחול, אבל בשבת שיש עליה לקליפת נוגה בעצמה עם החיצוניות שפכל העולמות, לכן, מצוה לאכול כל תענוגים בשבת ולהרבות בכשר וזיון, אף שבחול נקרא זולל וסובא. מה שאין-כן בדבר איסור, שאינו יכול לעלות לא בשבת ולא בחול, גם כשתתפלל ולומד בפסח ההוא, אם לא שאכל לפיקוח נפש שהתירו רבותינו זכרונם לברכה ונעשה היתר [גמור]. אבל הלימוד בתורה, אף הלכות איסור והיתר וטומאה וטהרה, שהם המשניות וברייתות שבגמרא ופוסקים, המבארים ומבארים דבריהם להלכה למעשה, הן הן גופי תורה שבעל-פה, שהיא ספירת מלכות דאצילות, כדאיתא בזהר הקדוש במקומות אין מספר, ובריש תיקונים: "מלכות – פה, תורה שבעל פה קרינן לה", ובאצילות – "איהו וגרמוהי חד בהון", דהיינו, שאור-אין-סוף ברוך-הוא מתניח בראצילות בתכלית היחוד, שהוא ורצונו

וחקמתו המלוכשים בדבורו שנקרא "מלכות" – הכל אחד: ומה שאמר האריז"ל שהמשניות הן במלכות דיצירה, רוצה לומר: לבוש מלכות דיצירה שנתלבשה בה מלכות דאצילות, ומלכות דיצירה נקרא "שפחה" לגבי מלכות דאצילות, ומלכות דבריאה נקרא "אמה". ומדע: ממה שאמר האריז"ל דמקרא, דהיינו תורה שבכתב – הוא בעשיה, וקרי מפורש בזה ובכתבי האריז"ל מקומות אין מספר – שהיא תפארת, שהוא "נעיר אנפין" דאצילות – אלא שמתלבשת בעשיה. וכן הוא בקדמא בספר הפנונות, שמקרא ומשנה ותלמוד ומקלה – כולם באצילות, אלא, שמקרא – מתלבש עד עשיה, ומשנה – עד היצירה, ותלמוד – בבריאה. והנה, כשהמלכות דאצילות מתלבשת בקליפת נוגה, כדי לברר הניצוצות שנפלו בחטא אדם הראשון וגם הרפ"ח ניצוצין שנפלו בשבירת הכלים, אזי, גם המלכות דאצילות נקרא בשם "עץ הדעת טוב ורע" לגבי "נעיר אנפין" דאצילות, שאינו יורד שם, ונקרא "עץ חיים". והנה, התלבשות המלכות בקליפת נוגה הוא סוד גלות השכינה – "אשר שלט האדם באדם כו'". וזהו שכתוב ברעיא מהימנא: "ובזמנא דאילנא דטוב ורע שלטא כו' אינון כו'", דהיינו, בזמן גלות השכינה שמשפעת לחיצונים שהם בקליפת נוגה, שה"ע"רב רב" יונקים משם, ומתמציתו ניזונין תלמידי חכמים בגלות, ואז, עיקר עבודת האדם ועיקר עסק התורה והמצות – הוא לברר הניצוצות בנודע מהאריז"ל. לכן, עיקר ענין הלימוד הוא בעיון ופולפול הלכה, באיסור והיתר טומאה וטהרה, לברר המותר והטהור מהאסור והטמא – על-ידי עיון ופולפול הלכה בחכמה בינה ודעת, בנודע ד"אורייתא מחכמה נפקת", ובחכמה דיקא אתברירו, והיינו חכמה עילאה דאצילות, המלוכשת במלכות דאצילות, סוד תורה שבעל-פה (בסוד "אבא יסד ברתא"), המלוכשת במלכות דיצירה, (וסוד) [סוד] המשניות וברייתות המלוכשות בקליפת נוגה שפנגד עולם היצירה, ששם מתחיל בחינת הדעת [נוסח אחר: הרע] שפנגד עולם היצירות, המלוכשות בקליפת נוגה שפנגד עולם העשיה, ששם מתחיל בחינת הרע שפנגד עולם העשיה, בנודע מהאריז"ל. והמשפיל לבין ענין פלא גדול מזה מאד, מה נעשה בשמים ממעל על-ידי עיון ובירור הלכה פסוקה מן הגמרא ופוסקים ראשונים ואחרונים, מה שהיה בהעלם דבר קודם העיון הלו, כי על-ידי זה מעלה הלכה זו מהקליפות שהיו מעלימים ומכסים אותה, שלא היתה ידועה כלל, או שלא היתה מוכנת היטב בטעמה, שהטעם הוא סוד הספירה חכמה עילאה, שנפלו ממנה ניצוצין בקליפות בשבירת הכלים, והם שם בבחינת גלות, שהקליפות שולטים עליהם ומעלימים חכמת התורה מעליונים

ותחתונים. וזהו שכתוב ברעיא מהימנא, שהקושנא היא מסטרא דרע. והנה, העליונים אין בהם פח לברר ולהעלות מהשבירה שבקליפת נוגה, אלא התחתונים לבד, לפי שהם מלוכשים בגוף חומרי "משכא דחונא" מקליפת נוגה, והם מתישים פחה בשבירת התאוות, ואתכפיא סטרא אחרא, ו"יתפרדו כל פועלי און". ולכן באים העליונים לשמוע חידושי תורה מהתחתונים, מה שמחדשים ומגלים תעלומות החכמה שהיו פבושים בגולה עד עתה. וכל איש ישראל יוכל לגלות תעלומות חכמה (לגלות) ולחדש שכל חדש, הן בהלכות, הן באגדות, הן בנגלה, הן בנסתר, כפי בחינת שרש נשמתו, ומחוייב בדבר, להשלים נשמתו בהעלאת כל הניצוצות שנפלו לחלקה ולגורלה, בנודע.

(וכל דברי תורה, ובפרט דבר הלכה, היא ניצוץ מהשכינה, שהיא היא דבר ה', כדאיתא בגמרא: "דבר ה' זו הלכה", סוד מלכות דאצילות המלוכשת לחכמה דאצילות, ומלוכשים במלכות דיצירה, ונרדו בקליפת נוגה בשבירת הכלים). וזהו שאמרו בגמרא: "כל העוסק בתורה, אמר הקדוש ברוך הוא: מעלה אני עליו כאלו פדאני ואת בני מבין האומות העולם".

אבל בצאת השכינה מקליפת נוגה [נוסח אחר: מהקליפות] אחר שיושלם בירור הניצוצות, ויופרד הרע מהטוב ו"יתפרדו כל פועלי און", ולא שלטא אילנא דטוב ורע בצאת הטוב ממנה, אזי – לא יהיה עסק התורה והמצות לברר בירורין, כי אם – ליחד יחודים עליונים יותר, להמשיך אורות עליונים יותר מהאצילות, כמו שאמר האריז"ל זכרנו לברכה.

והכל – על-ידי פנימיות התורה, לקיים המצות בכונות עליונות שמכונות לאורות עליונים כו'. כי שרש המצות הוא למעלה מעלה באינסוף ברוך-הוא.

(ומה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה ד"מצות בטילות לעתיד לבא", היינו, בתחית המתים, אבל לימות המשיח, קודם תחית המתים – אין בטלים).

ולכן יהיה גם עיקר עסק התורה גם בן בפנימיות המצות וטעמיהם הנסתרים. אבל בהגלות יהיו גלוים וידועים לכל איש ישראל בידיעה בתחלה בלי שכלה, ואין צריכים לעסוק בהם, אלא ל"ע"רב רב" שלא יזכו למטעם מאילנא דחיי, שהוא פנימיות התורה והמצות, וצריכים לעסוק [בתורה] במשנה, להתיישב פח הסטרא אחרא הדבוק בהם (על ידי עסק התורה. בכתב יד ליתא), שלא תשלוט בהם להחסיאם, כדכתיב: "והחוטא בן מאה שנה יקולל", שיהיו חוטאים מ"ע"רב רב".

וגם למעשה, יהיו צריכים לפרטי הלכות אסור וטומאה יותר מישראל, שלא יארע להם פסול וטומאה ואסור, כי "לא יאונה כו'". וגם, אפ"ר וקרוב הדבר שידעו

מפנימיות התורה כל גופי התורה הנגלית, כמו אברהם אבינו עליו השלום, ולכן, אין צריכים לעסוק בהם כלל. מה שאין כן בזמן בית שני, היו צריכים לעסוק – גם כי לא בשביל הלכה למעשה בלבד, אלא שנהו עיקר עבודה להתיש פח הסטרא אחרא, ולהעלות ניצוצי הקדושה על ידי התורה והעבודה, כמו שנתבאר במקום אחר. ואחר הדברים והאמת, יובן היטב בתוספת ביאור הרעיא מהימנא דלעיל, במה שאמר "אילנא דטוב ורע כו", רוצה לומר – קליפת נוגה, שהוא עולם הגה העיקר, כמו שכתוב בעץ חיים, ודי למבין:

תורת חיים שם פרק כב.ג. דב ובכ"ן יובן מ"ש והסירותי מחלה מקרבך בחי מחלה זו היינו בחי נקודה דגסה"ר שהוא קליפה הקשה שמושרש ומוטבע ב טבע האדם מחטא עה"ד בבחי' הרגשה הקשה בישות וגסות עצמו שמזה יתפעל בתאוות רעות שאינו רק למלאות לבו שנדמה לו שזהו טובתו ע"כ יתפעל מזה בבחי' ההרגשה ביותר כמו ותרא האשה כי טוב העץ כו' וכן ב היפוכו שחסר לו איזה דבר צרכו שירגיש בעצמו ביותר וכן יש בהרגשה זו ברעת תבירו שישמח בזה או בטובת חבירו שיעצב מזה או לקנא בו ביותר שכ"ז מחמת חטא עה"ד כו' ולע"ל שיבורר עה"ד טו"ר לגמרי ב ד' חלקי דצח"מ כו' אז גם בבחי' הרוחני דאדם שבצלם אלקי' יבוער ממנו כל רע הרוחני שהי' בחטא עה"ד והוא ש יו פסק וזהמא של נחה"ק לגמרי מעיקרו ושרשו שזהו שלא יהי' שום תערובות ישות וגסות אפי' בדק שבדקות שזהו רוחני דרע דקליפת עמלק שנא' בו מלחמה לה' בעמלק מדור דור עד ימיהמ"ש כידוע וזהו והסירותי מחלה מקרבך מקרבך דוקא מאשר כבר נשרש ונדבק בקרבך מחטא עה"ד והוא הנק' מלחמה לשון מפעיל שהוא שורש ומקור לחל אים רעי' דז' מדות הרעות בחולי הנפש עד שימות ובענין הנ"ל גם בצ"ג שמזה נסתעף המות וכמ"ש ד' מתו בעטיו של נחש כו' ובחוטא ים ממש מסיבת הרגשת עצמם ביותר למלאות תאוות לבם נא' תמותת רשע רעה כו' כמו שיש רע הממית בחלקי דצ"ח כו' כך הוא ברוחנ הרע דאדם שימיתנו ולע"ל שיבורר הרע כתיב ובלע המות לנצח כו' וד"ל ודוגמא לזה מצינו בכתוב שכבר הי' לעולמים במי מרה דכתי' ויורהו ה' עץ וישלך אל המים וימתקו המים כו' ויאמר אם שמוע תשמע כו' עד כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך כו' ולכאורה אין הפשט מובן מתחלה אמר לא אשים עליך ואח"כ א' כי אני ה' רופאך שצריך לרפואה עכ"פ אך הענין הוא כנ"ל במי מרה

הללו הי' מבחי' מים מר ור ים דקענ שהן גבורות קשות רכל חולי רעה נמצא מהם וז"ש כי מרים הם והוא מחמת חטא עה"ד שנפל תערובות דרע גמור בר' נהרות עד שיצאנו מים מרים שיגיעו ויבואו לשערי מות ברוחני' ובגשמי' כו' ואמנם ציוה ה' למשה להשליך העץ מבחי' עה"ח שיכול לתקן ולהמתיק הרע והמות שבמרירות המים וימתקו ממש שזהו ענין התו רה ששרשה בעה"ח כמ"ש כי עץ חיים היא כו' שמתקן לגבי גבורות קשות להמתיק ולהפוך מרירות למתיקו כו' שזהו ממש כמו הרפואה שמרפא לחולי רעה שממתיק הדין הקשה ממות לחיים וז"ש וישלך אל המים וימתקו כו' שנהפך הרע והמות לחיים וטוב ע"י עה"ח דתו' וז"ש שם לו חוק ומשפט שזהו הבירורי' שע"י התו' דעה"ד לבער הרע שנק' חוק ומשפט ושם נסהו שבא בנסיון וזהו ויאמר אם שמוע תשמע כו' כל המחלה כו' לא אשים שלא יתפשט לבא כמו במדות רעות דק"נ אשר שמתי במצרים ומפרש הטעם כי אני ה' רופאך ע"י עה"ח דתו' שמהפך מרירו למיתקן כמו רפאות תהי לשרך כו' שהתורה מביאה רפואה לנפש לרפא חלאי' רעים שבנה"א כמשרז"ל חש בראשו יעסוק בתורה ' וכה"ג בציור כל קומת אדם שבצלם אלקי' שנפגם ויתקן אור דתו' מטעם הנ"ל וז"ש כי אני דתו"מ רופאך אך המחלה עצמה כמו שהיא במקורה ושרשה בק"נ מחטא עה"ד לא אשים עליך כלל ומה שיתמשט הרע משרשו בז' מדות דק"נ ירופא ע"י התו' שמברר לעה"ד להבדיל כו' וד"ל.

קונטרס עץ החיים פרק ג ומעתה צ"ל מהו"ע ודרך חיים, הנה כתי' ושמתם את דברי אלה וארז"ל קדושין דף ל' ע"ב ושמתם סם תם נמשלה התורה לסם חיים כו' בראתי יצה"ר ובראתי לו תורה תבלין כו'. ובעירובין דף נ"ד ע"א נתן תורה לישראל סם חיים לכל גופו שנאמר ולכל בשרו מרפא, וענין לשון סם חיים מבואר בזח"ג ר"פ חקת דף קע"ט סע"ב גבי וזאת עשו להם וחיו מאן דאחיד סמא דמותא אי לא יערב בי' סמא דחיי כו' וע"ד וזאת עשו להם וחיו ולא ימותו בגין דסמא דחיי מערב בהדי' כו' בגיני כך וזאת התורה כו'. והענין דהנה המל' עצמה הנק' זאת בנינה מן הגבו' ולכן נק' סמא דמותא וכמ"ש בזהר פ' בהר דק"י ע"ב בענין שכן ארץ ורעה אמונה ולזאת צריכים לערב בה סמא דחיי היינו להמשיך בה בחי' ז"א שנק' עץ חיים וזהו סמא דחיי שמהפך גם הגבורות לטוב. וצ"ל שע"ז שנהפך ונמתק הגבורות הנק' סמא דמותא להיות סמא דחיי עדיף טפי מסמא דחיי

לבד. וכמו מרקחת מצנון שמטגנים בדבש הרי יש בזה עריבות יותר מדבש לבד כו'. וזה כל עיקר ענין הסם להפוך ולהמתיק את הגבורות דוקא וכמו הרפואה שנק' סם הרי ענינה הוא לרפאות החולה וכן הבושם שנק' בפסוק סם וכמו קח לך סמים כו', ה"ה להשיב את הנפש שממשיך חיות חדש ומתחדשים ומתחזקים עי"ז כל הכחות בחיות חדש כו' וכמ"ש במ"א. וז"ע בירור עה"ד שהוא עיקר סמא דמותא שכשנתברר נעשה עליי יתירה, וכמו בירור עולם התהו וימלך וימת כו', שע"ז נעשה עלי' למעלה מעולם האצי' שהוא בחי' התיקון בכלל כו'. וזהו בראתי יצה"ר להמתיק בתבלין בתורה שנק' עה"ח סמא דחיי ועי"ז נעשה טוב מאד כו'. והנה ענין עץ החיים מבואר בזח"א דל"ז סע"ב ששרש המשכה באה לז"א מאריך אנפין שמשם אורך ימים כו', ע"ש במק"מ בשם הת"ז וז"ש בתורה אורך ימים בימינה כי תרי"ג מצות דאורייתא וז"מ דרבנן הם תר"ך עמודי אור דכתר. ובאד"ר דקכ"ט ע"א ההוא ארחא אתפרשא לתרי"ג אורחין דאורייתא דפליג בז"א הרי שמקור ההמשכה בתורה בא מא"א, ובפ' בהעלותך דקנ"ב סע"א כ' וכנס"י דא גופא לנשמתא כו' ונשמתא דא תפארת ישראל דאיהו אורייתא ממש ונשמתא לנשמתא דא איהו עתיקא קדישא כו'. וזהו ע"ד מ"ש בלק"ת ע"פ כי תשמע בקול גו' קול היינו ז"א קול יעקב ובקול היינו אוא"ס המלוכש בהקול כו', והיינו האוא"ס המלוכש בתורה דתורה היא ז"א ובה מאיר ומתלבש מבחי' הכתר כו', וזהו"ע ברכו בתורה תחלה להמשיך מבחי' כתר בתורה ומצד המשכת אוא"ס דכתר בתורה שמז"א עש"ז נק' עה"ח סמא דחיי כי סם הוא בחי' רפואה וא"א נק' אסיא שמשם שרש הרפואה וזהו כי אני ה' רופאך ר"ת אריך וארוכתך מהרה תצמח מבחי' אריך כו'. וזהו והעלה ארוכה ורפואה שלימה כו', כי עיקר המחלה היא ק"נ ובכדי להפך חשוכא לנהורא ומרירו דק"נ למיתקא זה בא ע"י האור שלמעלה מהשתלשלות כו'. וביאור הענין הוא דהנה כתי' כל המחלה אשר שמתני במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך ובג' פ"ט דב"מ דק"ז ע"ב אמרו מחלה זו מרה דהנה מחלה היא מקור החולי ומקור כל חולי היא מרה. והענין הוא כמ"ש נופת תטופנה שפתי זרה כו' ואחריתה מרה כלענה (משלי ס"ה) ופי' בזהר ח"ב ויקהל דר"ג ע"ב דקאי על ק"נ וי"ל דמרה היא בחי' ק"ג והוא בחי' רע דנוגה וכ"מ ברע"ט פי נשא דקכ"ד סע"א וע"ב וז"ל ובגין דהו ישראל עם ערב רב כולוהו הוי אילנא דטו"ר (ועמ"ש בזח"א בראשי' דכ"ו ע"א) ועל דא חציו מתוק

מסט' דימינא וחציו מר מסט' דשמאלא ובזמנא דע"ר הו מחטיאין לון לישראל כאלו הו כולוהו מסט' דרע ומיא אתהדרו כולוהו מרירן כההוא עץ מר במיא ה"ד ויבואו מרתה כו' עכ"ל, נמצא דמר הוא בחי' רע דנוגה. (ומ"ש ובזמנא כו' מחטיאין כו' מסט' דרע כו', לכאורה משמע מזה דמר הוא בחי' רע גמור דג"ק כו', י"ל דבזה ג"כ הכוונה על בחי' רע דנוגה, דהנה מה שהחטיאו את ישראל לא הי' בדברים האסורים לגמרי אלא בדברים המותרים שהי' מותרות רק למלאות תאות נפשם וכמ"ש והאספסוף אשר בקרבו התאו תאוה וישוכו כו', שזהו בחי' הרע דנוגה כו', וזהו"ע מר. והענין דמר הוא בגימט' ב"פ ק"ך הם ק"ך צירופי' דאלהי' אחרים דנוגה כשמתחברת עם ק"ך צירופים דקדושה שאז נעשה מר גבורות קשות כו', ומ"מ בחי' רע הנ"ל זהו כמו שק"ג נכללה בגק"ה ט. דהנה נוגה מצ"ע מעורבת טו"ר וענין לבושי הנוגה מצ"ע הוא כשאוכל עד"מ דבר מותר המוכרח לו לצורך הגוף וקיומו אלא שאינו מכוון לש"ש כו', אבל ג"כ לא למלאות תאוות נפשו כו', כמ"ש בסש"ב ח"א רפ"ז, וזהו לבושי הנוגה עצמן שמעורב טו"ר, וכשאוכלו לש"ש אז מתברר הטוב מן הרע ונכלל בקדושה וכשאוכלו למלאות תאוות נפשו אז נכלל בג"ק והוא אז רע גמור, אלא שאינו דומה מ"מ לרע גמור דג"ק שאינו יכול לחזור ולעלות אל ה' כו' וזה יכול לחזור ולעלות עמו בשוכו לעבודת ה' כו' לפי שהוא מאכל היתר כו'. ולפ"ז יובן דהרע דלבושי הנוגה עצמן נקרא ג"כ מר שהוא הרע דנוגה (וזהו מחלה מקור החולי כו') וכשהוא אוכל לתאוות נפשו וכמו והאספסוף כו' התאו כו' הוא כמו שהרע דנוגה נכלל בג"ק שזהו חטא ועון וכמשי"ת). והיינו כמ"ש בסש"ב פרק הנ"ל דקליפת נוגה היא כלולה מטו"ר ובעשי' רובה ככולה רע רק מעט טוב מעורב בה כו' וממנה נמשכים תאוות התענוגים גשמיים מדברים המותרים שג"כ אסרתן תורה והיינו התאוה בהם שעושה אותם למלאות תאות נפשו הוא איסור של תורה וכמ"ש החינוך ס"פ שלח לך סי' שפ"ז שלא נרדוף אחר תאות עוה"ז כו', ובסוף הענין כתב וז"ל וכן מי שהוא תר אחר עיניו כלומר שהוא רודף אחר תאות העולם כו' מבלי שיכוון בהם כלל לכוונה טובה כו' רק להשלים נפשו בתענוגים כו' עובר על לאו זה כו' עכ"ל, והיינו הלאו דולא תתורו כו', והרמב"ם בסה"מ ל"ת מ"ז כ' הזהרנו שלא לתור אחרי לבבינו כו' ואחרי עיניכם זה זנות כו' ר"ל המשך אחר התאות הגשמיות והתעסק המחשבה בהן עכ"ל. וזהו מ"ש בסש"ב ס"פ י"ב כי המהרהר

ברצון כו' והבחי ר"פ קדושים האריך בזה. וזהו לתאווה יבקש נפרד (משלי סי' י"ח) כי מי שנמשך אחר התאווה הוא בחי' נפרד ועיין ברבות לך לך פמ"א עה"פ הפרד נא מעלי הבדל אין כתיב כאן אלא הפרד, הרי שבחי' נפרד גרוע יותר מנבדל והוא מל' כסוס כפרד (נ"ל נבדל נמצא ג"כ בקדושה כמו והבדילה לכם הפרוכת כו' ויבדל אהרן להקדישו כו' והוא ההבדלה בין קדש לקדה"ק וכמו"כ יש הבדלה בין קדש לחול, ועיין מ"ש מזה בתו"א ד"ה ולא יקרא עוד שמך אברם ובד"ה והבדילה הפרוכת לכם בפ' לך לך. וי"ל נבדל הוא ההבדלה בין קדושה לכללות בחי' ק"ג ונפרד הוא בהרע דנוגה וכמו יתפרדו כל פועלי און. וצ"ע מענין ומשם יפרד דהו"ע ד' מחנות שכינה ד' חיות המרכבה וג' עולמות בי"ע בכלל כידוע, והנראה דנבדל שייך יותר על בחי' העליונה שנבדלת ומעולה הרבה בהבדלה מהבחי' התחתונה כמו קדה"ק מקדש וקדש מחול כו', ונפרד הוא בהמדרגה התחתונה שנפרדת מהעליונה). ובאמת צ"ל ותורתך בתוך מעי שדוד שיבא א"ע שכל מה שבתוך מעיו זהו עפ"י דרכי התורה והנהגת פרישותה כמ"ש הבחי' שם ועז"נ צדיק אוכל לשובע נפשו וכ"ש בשאר התאוות כו' (בתו"א פ' חיי ד"ה יגלי לן טעמי מבוי' דצדיק אוכל הו"ע אכילה דשבת דא"צ בירור וענין הבירורים זהו ובטן כו'. אמנם כאן נר' שגם עבודת הבירורים נק' צדיק אוכל לשובע נפשו וכ"מ בזח"א דר"מ ע"א) והו"ע חולין שנעשו עטה"ק כו' וכמ"ש בתו"א ד"ה ולא יקרא וד"ה והבדילה הנ"ל, וכשפורש א"ע מהדברים המותרים רק מה שמוכרח לקיים גופו וחיותו, וג"ז הוא בכוונה לש"ש שיהי' בכחו ללמוד ולהתפלל כו' אז הוא באמת מרוחק מן הרע בתכלית ואכילה כזאת לא יביאו ח"ו לידי רע אדרבא מתוסף לו עי"ז חיות בקדושה וכידוע בענין כי על כל מוצא פי ה' יחי' כו' לפי שמתברר המאכל ונכלל בקדושה כו', אבל כשאנו פורש מהדברים המותרים, ואם כי ג"כ אינו בשביל למלאות תאוות נפשו רק שאינו פורש מהם (וממילא הוא נהנה בזה עם שאינו מכויין להנאותו ותאוותו כו') ואף גם בדברים שאינם מותרים אלא שאוכלם סתם לא בכוונה לש"ש הנה מצד עצם חומריות וגסות המאכל שמעורב טו"ר ה"ז מביאו שירצה למלאות תאוותו באכילתו הן בהאכילה ההכרחית וגם לענג א"ע בדברים המותרים שזהו רע גמור כנ"ל והוא איסור של תורה כו'. וזהו נופת תטופנה שהמשיל תאות העולם המתוקים בראשונה לנופת ואחריתם וסופם מרה כו', וכמ"ש בפ' בהעלותך גבי התאוות דלבסוף

כתיב והי' לכם לזרא והוא בחי' אחריתה של נופת דשפתי זרה שנהפך לזרא והיינו ואחריתה מרה חדה כחרב פיות וכדפי' רש"י שם בשם הר"מ זרא חרב כו', וז"ע מחלה כי מחלה עם היות שפי' חולה יש בו פי' ג"כ ל' מתיקות, כמו חורפי' מחליא לי' כו' וע"פ החדלתי את מתקי (שופטים ט') ת' ית חליי מה מתוק מדבש (שם י"ד) מה חלי מדבשא ותהי בפי כדבש מתוק (יחזקאל ג') כדבש הלי ובשבת דף ק"ט ע"ב אתרוגא חליתא ובמגלה ד"ז ע"ב אנא שדרי' לי' חולי, והיינו ג"כ שכלולה מטו"ר ע"כ מצד הטוב שבה יש בה מתיקות ומצד הרע היא מר וצריכה בירור לברר הטוב מהרע ושהרע שבה יודחה כו', אבל כשאנו מברר אז בא לידי רע גמור כו' כנ"ל וברבות פ' מצורע ס"פ ט"ז והסיר ה' ממך כל חולי זה היצה"ר שתחלתו מתוק וסופו מר, וכ' המ"כ שדרש חולי מל' מחלי' לי' שפירושו ממתיק וסופו מר. ויש לפרש זה בשני דרכים הא' כפשוטו שממתיק לו איך שמתוק הוא לעשות כן ואחריתה מרה כלענה. הב' יש לפרש באו"א כי לפי שאין פתגם העונש נמשך במהרה ע"כ תחילת היצה"ר מתוק וכמ"ש מים גנובים ימתקו וסופו מר בבוא העונש. והענין הוא דהנה מר עולה במספר ב"פ ק"ך כנ"ל והם ב"פ ק"ך צרופי אלקי' כי יש ק"ך צירופי אלקי' דקדושה ע"ב הראשונים הם גבורות ממותקות מ"ח האחרונים קשים, ואמנם כשמתחברים עוד ק"ך צירופי דק"ג לינק מהם אז נעשים דינים קשים ביותר לנתוש ולנתוץ ולהאביד כו', וזה שארז"ל ברבות פי ראה ובאיכה ע"פ מפי עליון א"ר אלעזר מיום שאמר הקב"ה ראה נתתי לעושי טובה אלא טובה כו', א"כ הנמשך אחר יצה"ר הוא בעצמו ממשיך לפניך את החיים ואת הטוב כו' לא יצאת טובה לעושי רע ולא רע והסיר ה' ממך כל חולי ממך הוא שלא יבואו חליים עליך כו'. ועז"נ כל עליו הרע והמות ח"ו, וזהו הגם שתחלתו מתוק עכ"ז סופו מר. וזהו שארז"ל המחלה אשר שמתי במצרים, מצרים נק' תאות גופניות כו' והו"ע המחלה בחי' ק"ג כו', ואם שמוע תשמע לקול כו' מזה יהי' נמשך שלא אשים עליך מחלה דק"נ וכמ"ש במד"ר הנ"ל ע"פ והסיר ה' ממך כל חולי זה יצה"ר. וז"ש הוא ענין רע נתן האלקי' לבנה"א לענות בו פי' רע הוא היצה"ר כמ"ש כי יצר לב האדם רע, ועז"ן בורא רע ראה נתתי לפניך כו' ואת הרע, ופי' לענות בו יש לפרש שיחי' היצה"ר מלאך רע עונה אמן בע"כ והיינו כמ"ש ואהבת בכל לבבך בשני יצריך כו': קיצור. יקדים אשר בירור עה"ד, סמא דמותא, הוא ע"י התורה, סמא דחיי, ע"י שאו"ס שלמעלה מהשתל'

מלובש בה, סם חיים מרפא רע דק"נ הנק' מר, מחלה. מחלה ג"כ פי' מתיקות מצד הטוב שבנוגה, ויבאר ענין לבושי הנוגה מצ"ע, כשנכללים בטוב, כשנכללים בגקה"ט (נפרד, נבדל). יצה"ר תחלתו מתוק וסופו מר ב' פי'

(33) תניא פרק מד. ואף כי מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לבו לגשת להשיג אפי' חלק אחד מני אלף ממדרגת אהבת רעיא מהימנא מ"מ הרי אפס קצהו ושמץ מנהו מרב טובו ואורו מאיר לכללות ישראל בכל דור ודור כמ"ש בתיקונים דאתפשטותיה בכל דרא ודרא לאנהרא לון וכו' רק שהארה זו היא בבחי' הסתר והעלם גדול בנפשות כל בית ישראל ולהוציא אהבה זו המסותרת מההעלם וההסתר אל הגילוי להיות בהתגלות לבו ומוחו לא נפלאות ולא רחוקה היא אלא קרוב הדבר מאד בפניך ובלבבך.

רמב"ם הלכות גירושין סוף פרק ב. מי שֶׁהָדִין נוֹתֵן שְׁכּוֹפִין אוֹתוֹ לְגֵרֶשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְלֹא רָצָה לְגֵרֶשׁ. בֵּית דִּין שָׁל יִשְׂרָאֵל בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן מִפֶּיֶן אוֹתוֹ עַד שִׁיאֲמַר רוֹצֵה אֲנִי וְיִכְתֹּב הַגֵּט וְהוּא גֵּט כָּשֶׁר. וְכֵן אִם הִכּוּהוּ עֲכוּ"ם וְאָמְרוּ לוֹ עֲשֵׂה מַה שִׁישְׁרָאֵל אוֹמְרִין לָךְ וְלִחְצוֹ אוֹתוֹ יִשְׂרָאֵל בֶּיַד הָעֶכְפוֹ"ם עַד שִׁיִּגְרֶשׁ הָרִי זֶה כָּשֶׁר. וְאִם הָעֶכְפוֹ"ם מַעֲצָמֵן אֲנָסוּהוּ עַד שֶׁיִּכְתֹּב הוֹאִיל וְהָדִין נוֹתֵן שִׁישְׁרָאֵל הָרִי זֶה גֵּט פָּסוּל. וְלִמָּה לֹא בִטֹל גֵּט זֶה שֶׁהָרִי הוּא אָנוּס בֵּין בֶּיַד עֲכוּ"ם בֵּין בֶּיַד יִשְׂרָאֵל. שְׂאִין אוֹמְרִין אָנוּס אֱלָא לְמִי שֶׁנִּלְחֵץ וְנִדְחַק לַעֲשׂוֹת דְּבָר שֶׁאִינוֹ מְחֻיָּב בּוֹ מִן הַתּוֹרָה לַעֲשׂוֹתוֹ כְּגוֹן מִי שֶׁהִכָּה עַד שֶׁמָּכַר אוֹ עַד שֶׁנָּתַן. אָבֵל מִי שֶׁתִּקְפוּ יִצְרוּ הָרַע לְבַטֵּל מִצְוָה אוֹ לַעֲשׂוֹת עֲבֵרָה וְהִכָּה עַד שֶׁעָשָׂה דְּבָר שֶׁמְחִיב לַעֲשׂוֹתוֹ אוֹ עַד שֶׁנִּתְרַחַק מִדְּבַר הָאָסוּר לַעֲשׂוֹתוֹ אִין זֶה אָנוּס מִמֶּנּוּ אֱלָא הוּא אָנוּס עֲצָמוֹ בְּדַעְתּוֹ הָרַעָה. לְפִיכָךְ זֶה שֶׁאִינוֹ רוֹצֵה לְגֵרֶשׁ מֵאִסְחָר שֶׁהוּא רוֹצֵה לִהְיוֹת מִיִּשְׂרָאֵל וְרוֹצֵה הוּא לַעֲשׂוֹת כָּל הַמִּצְוֹת וּלְהִתְרַחַק מִן הָעֲבֵרוֹת וְיִצְרוּ הוּא שֶׁתִּקְפוּ וְכִינּוֹן שֶׁהִכָּה עַד שֶׁתִּשָּׁשׁ יִצְרוּ וְאָמַר רוֹצֵה אֲנִי כְּכֹר גֵּרֶשׁ לְרִצּוֹנוֹ. לֹא הָיָה הָדִין נוֹתֵן שְׁכּוֹפִין אוֹתוֹ לְגֵרֶשׁ וְטַעַם בֵּית דִּין שָׁל יִשְׂרָאֵל אוֹ שֶׁהָיוּ הַדְּיוֹטוֹת וְאֲנָסוּהוּ עַד שֶׁגֵּרֶשׁ הָרִי זֶה גֵּט פָּסוּל הוֹאִיל וְיִשְׂרָאֵל אֲנָסוּהוּ יִגְמַר וְיִגְרֶשׁ. וְאִם הָעֶכְפוֹ"ם, אֲנָסוּהוּ לְגֵרֶשׁ שְׁלֹא כִּדֵּין אִינוֹ גֵּט. אֵף עַל פִּי שֶׁאָמַר בְּעֶכְפוֹ"ם רוֹצֵה אֲנִי וְאָמַר לִישְׁרָאֵל כְּתֹבוּ וְחַתְמוּ הוֹאִיל וְאִין הָדִין מְחֻיָּב לְהוֹצִיא וְהָעֶכְפוֹ"ם אֲנָסוּהוּ אִינוֹ גֵּט:

(35) תיקוני זהר ת"ו בסופו. כִּמְהָ בְּנֵי נֶשֶׁא לְמַתָּא יִתְפַּרְנְסוֹן מֵהָאֵי חֲבוּרָא דִּילָךְ, כִּד יִתְגַּלִּי לְמַתָּא בְּדָרָא בְּתַרְעָה בְּסוּף יוֹמָיָא

בסא למלך ראה בסוף

הקדמת רח"ו לשער הקדמות ובגין דעתידין ישראל למיטעם מאילנא דחיי דאיהו האי ספר הזהר יפקון ביה מן גלותא וכו' ואילנא דטוב ורע דאיהו איסור והיתר לא שליט על ישראל יתיר וכו' כי אז יהיו כמלאכי עליון עוסקים בחכמת התורה דאצילות ולא בתורת מטטרו"ן מלובשת במלבושים וספורים גשמיים. עוד אמרו בס"ה תקון שתיתאה וז"ל וכמה בני נשא יתפרנסון לתתא מהאי חבורא דילך בדרא בתראה בסוף יומיא ובגיניה וקראתם דרור בארץ:

תענוג מלך השחוק לבד יפנה מטרדתו לראות השחוק וישחק גם הוא כו' וד"ל. ונמצא שהשחוק היא השפלת התענוג העלמי דהיינו שיהי' מציאת תענוג בדברים השפלים שאינם תענוג כלל בעצמותם היא מחמת עולם כח הרב שבתענוג שהושפל והורד כ"כ עד שיתענג מדברי לחוק בעלמא כו'. וכל עיקר השחוק הוא שהושפל כח התענוג כו' ובכל הדברים אינו אלא בדרך שאינו כלום דייקא כו'. ועוד זאת שהשחוק הוא דבר הנעשה והועמד ולא בעצמו לפי שנפל מעצמות התענוג וד"ל. וע"פי משל הכ"ל יובן למשכיל למעלה. בעונג העליון הנק' עתיקא סתימא כו' הוא שלימות דכלא פי' שהוא כמשל כח התענוג בעלם שבאדם התחתון. שהוא שלימות הנפש וא"א לקבל שום חסרון כו' כמו המלך שהוא בתענוגים בגדל ההתנשאות עד שלא יחסר לו מאומה ולא יכול לראות עני ומדוכא כו' ועד"ז למעלה אין עולם הנאכלין בבחי' חסרון לגבי עתיקא דכולא עד שצריך להשלימם. ובלי שלימותם ותיקונם יחסר לו ח"ו כי הרי הוא שלימותא דכולא ואין דבר משלים אותו כו'. פי' לא כמו בבעל גבול אפי' מלך יצטרך לעבד שיסדר שולחנו ויתקן מנעלים וכדומה שלכך נק' עבד שתיקן דבר מה שלא הי' ביכולת האדון לעשות ולתקן ונמצא הוא משלים חסרון האדון. אבל למעלה באוא"ס ב"ה בבחי' עצמותו הוא שלימותא דכולא ואין דבר משלים חסרונו כו' וא"כ איך יתכן פי' לשון העבודה כמו משה עבדי וכן לעבדה ולשמרם שם"ה ל"ת ורמ"ח מ"ע. שהוא מורה לשון תיקון דבר מה בביעור הרע בשם"ה ל"ת ותיקון הטוב במ"ע שהוא כמו עבודת סידור השולחן והפנת הבית מן העפר וכדומה. דהא כתי' אם לרקת מה חתן לו שאין עבודת דבר מה שיך לומר לפני עצמותו ית' שהרי הוא משלים את כולם ואין דבר אחר משלימו כנ"ל וד"ל. אך הענין הוא דמה שנק' המ"ע ול"ת בשם עבודה שהוא מורה תיקון דבר שלא הי' ביכולת האדון ח"ו אינו באמת כן אלא לשון מושאל הוא מן עבד ואדון בבעלי גבול שהאדון נשלים ע"י פעולת העבד. אבל למעלה בעתיקא דכולא אינו נשלים ח"ו מן תעשה סמ"ע וביעור הרע בשם"ה ל"ת. אך מפני שיש תענוג הנשפל מן עצמיות התענוג כנ"ל והוא השחוק מדבר שאינו כו' שפי"ז יפנה יותר מטרדתו כו' וכנ"ל במשל לחוק הארי והנמר שיעשה לו תענוג ולא שהוא מלך אמיתיות הענין כו' כמו"כ עד"מ מן

שכה

כסא מלך

תקונא שתיתאה

[דף כ"ג - כ"ד]

כסא מלך

כי זעיר אנפין דבריהם שמתפשטים ז' מחמונות
שלו זעיר אנפין דיצירה, יש לו אור מזעיר אנפין
דאצילות, ואם כן אור זעיר אנפין דאצילות מאיר
זעיר אנפין דיצירה, והנה רבי שמעון בן יוחאי
גילה סודות הרבה
בפסוק כל עץ וכו', וכמה
רמזים נקנן לפור, לכן
אמרו לו אנת הוא אילנא
רבה ותקיף באורייתא
כאלן עליון דענפיה
ידורון המלאכים
יתפרנסון מניה, גם
אתה מזה החיבור שלך
יתפרנסון כמה בני נשא.
ק"ח) בד אתגלייא
לתתא וכו'.
דו"ק לינא כד אתגלייא
לתתא, מוכח דאתגלייא
לעילא מאז ועד עתה על
השמים כדודו, אבל לתתא
לא יתגליי אלא דדרא
בתתא, ומספוט ביאור
בסוף יומיא לומר שהוא
דוקא קרוב לימות
המשית, ובגיניה יבוא,
והנה זה כמה מאות שנים
שנתגלה חיבורא דיליה
לתתא ועדיין כן דוד לא
בא, אבל כד דייקת שפיר
זמה שאמר יתפרנסון

סוחרניה, ושכינתא עלאה עמרה על
כלהו, כתר בריש כל צדיק, בההא זמנא
קלא אתער באילנא דלעילא בגנונא,
וכמה עופין דנשמתין שריין תמן בענפוי,
הדא הוא דכתיב (דניאל ד' ט') רבה אילנא
ותקיף וגו', ויימא הכי, רבי רבי אנת
הוא אילנא דרבה ותקיף באורייתא,
בענפין דילך דאינון אברין קדישין, כמה
עופין שריין תמן, דנשמתין קדישין
בגנונא דלעילא, דאתמר ביה (שם ד' ט')
ובענפיה ידורון צפרי שמיא, וכמה בני
בגנונא לתתא **יתפרנסון** מהאי * חבורא
דילך, כד יתגלי לתתא ק"ח) בדרא בתראה
בסוף יומיא, ובגיניה (ויקרא כ"ה י')
וקראתם דרור בארץ וגו'.

פתח אליהו ואמר, כד נפיק
שבתא ק"ח ויומין מבין בל,
וישראל אינון תחות ממשלה דסמאל
ושבעין ממנו, ודחקין לישראל, קלא
נפיק מן שמיא לגביה ויימא הכי, יר"א

להן נשמחין אז מתעורר ס"מ ושבעין ממנו לדחוק
לישראל ולומר להם איה אלהיך, וכל עוד שהיתה
קדושת שבת ויום טוב שורה עליהם ונשמחין יתירין
וכו', לא ערבו אל לבם לומר כן, ולמיעבד לון
קלנא, יען רואים כבודם, וכי הס"א בנוקבא
דמהומא רבא, וכד נפיק שבתא נפקי לאסנוא
וס"מ בראשם, ועל כן נגזר עליהם כעשן נמלך
כמו שאמר סוף תיחזו ח'.

מהאי חיבורא, פירוש יפורשו מאמריו העמוקים
בהקדמות שגילה האר"י זלה"ה בהשתלשלות חמשה
פרזופי אצילות בריאה יצירה עשייה, כי זהו
בפרנסה שיצנו ויהנו לאורו מחוק לנפש ומרפא
לעלם, כי הלומד גירסא בעלמא הגם שיש לו שכל
טוב בעמלו ומקדש בטרה נשמחו, על כל זה
הסגולה דבגיניה וקראתם דרור היא כשיתפרנסון
וילמדו פירוש המאמרים, הנה מצוה שכל העוסק